

LLETRES CATALANES

de

Jordi de MONTSERRAT

2

TOLOSA DEL LLENGUADOC

1946

Biblioteca Montserrat

VI-a

12 . 850

2

*LLETRES
CATALANES*

---

*Lletres
Catalanes*

DE

JORDI DE MONTSERRAT

NOU I VELL

2° QUADERN

Jordi de Montserrat

TOLOSA DEL LLENGUADOC

1946

VI

L'ENSENYAMENT A CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Preàmbul.— 2. Principis.— 3. Deures i drets paterns.— 4. Deures i drets de l'Estat.— 5. Cal estudiar el problema, abans de discutir-ne.

Benvolgut Narcís:

ENCARA em dura l'escalf de les animades converses tingudes a Bretx amb uns amics, que'ns visitaren, sobre l'ensenyansa; matèrie de les mes transcendents, qu'hom pugui tractar per al bé de la ciutat. Aquesta summa transcendència explica la vivor i l'interès de les polèmiques suscitades a tot temps entre els que vindiquen el dret de dirigir l'ensenyament i l'educació de la juventut. Parlem-ne clar, i ens entendrem.

Cal, però, de bell principi declarar qu'aitals polèmiques ben sovint esdevenen en gran partida infructuoses per causa de la complexitat de l'argument, lligat amb una multitud de conceptes filosòfics, socials i religiosos, enfosquits, o enterbolits o desviats per una llarga trana d'errors, o d'opinions insubsistents.

Suposades totes les doctrines de la Filosofia natural i les exigències de la revelació cristiana sintèticament contingudes en documents solemnes dels Papes Pius IX. de Lleó XIII i Pius XI (no podem pas tractar a l'hora totes les qüestions), us posaré al davant el meu pensar—valgui el que valgui—sobre l'educació i l'ensenyant.

ça, i descapdellaré l'organització que jo desitjaria pels estudis de Catalunya.

2. L'infant és el preciós fruit de l'amor dels pares destinat per la naturalesa al benestar personal i col·lectiu de la ciutat, i l'home fent això honestament i morint en gràcia de Déu, assoleix la seva fi d'ordre sobrenatural volgut de Déu. L'educació moral, doncs, i la formació literària de l'infant i del jove no pot perdre d'ovir aquest doble ordre natural i sobrenatural, al qual l'home, en la present providència de coses, és destinat. I per consegüent l'Església Catòlica no pot de cap manera pactar amb les hipòtesis doctrinals, o exigències estatals, o mètodes pedagògics que no s'avenen amb els seus principis dogmàtics fonamentals, que fóra la ruïna del ver Cristianisme. Això no treu, però, que l'Església tenint present les realitats de la vida ciutadana, fins en aquesta matèria i tot, té condescendències no certament de feblesa, sino maternal. Que no s'estranyin, doncs, els que volen endinsar-se en el problema completíssim de les relacions entre l'Estat Civil i l'Església Catòlica respecte de l'ensenyament, si ella pren unes posicions fermes i manté uns criteris incommovibles, qu'estreben en els solidíssims fonaments de la fe i d'adivina, i devallen de les deus claríssimes de la fe i d'aquella llum vinguda al món pel fet de l'encarnació, del Verb de Déu, Jesu-Crist. D'aon vé que qualsevulla idea, o llei, o norma d'ensenyament que no estigui en contradicció manifesta i necessària amb la doctrina certa de la fe pot ésser admesa per l'Església Catòlica, i no poden

refusar-la capriciosament o rutinàriament els seus mestres i escriptors.

A la claror d'aquests alts principis científicament establerts en els tractats de *Teodicea natural*, o de *Teologia dogmàtica*, no és gaire difícil de fixar les línies generals i les lleis directores de l'ensenyament a Catalunya.

Primer de tot, es dedueix que els pares, autors de la novella vida, als quals la naturalesa imposa el deure de la conservació del fruit de llur unió en ordre a l'existència de l'individu i de la propagació de l'humanitat, són també investits per la mateixa naturalesa dels drets necessaris a complir aquell deure: i solament en defecte d'ells per incúria o incapacitat o impotència, les institucions estatals o privades entren llegítimament a suplir la deficiència paternal i domèstica. En l'ordre moral i intel·lectual el discurs que cal fer, és enterament paral·lel. Car veiem que la naturalesa ha dotat els pares i llur infant de tals relacions anímiques insubstituïbles, que són els primers elements per a l'educació de llur fill. Prou sabem que els pares no poden tenir totes les disposicions necessàries a donar a llur fill tota la formació moral i professional per tal que esdevingui un ésser útil a ell mateix i a la societat. Mes el deure que la naturalesa imposa als pares, de l'educació de llur fill, els dona dret d'escollir la persona o l'entitat que els fa més confiança per tal d'acomplir en lloc seu la nobilíssima obligació de faisonar la vida moral i professional de llur fill. Per consegüent els pedagogs i mestres tan sols han d'entrar a suplir allò que els pares no poden o no saben realment acmplir per ells mateixos, i per

tant els pares no satisfan a llur obligació paterna lliurant el fill a persones estranyes, sense posar-hi la seva cooperació personal en allò a què les seves facultats arriben. D'ací ve que considero antinatural i antipedagògica l'institució dels internats, en què l'educació i la cooperació paterna és gairebé nul·la.

Hom veu, que aquests conceptes estan en plena oposició amb tota llei de monopoli d'ensenyança, ans reclamen una absoluta i ampla llibertat, que faculti la tria dels mestres i dels mètodes, més adients a les circumstàncies personals de cada escolar. L'incumbència de l'Estat és a dir els deures i els drets de l'autoritat civil en matèria d'ensenyança—al meu parer—haurien de comportar:

19er., l'organització i dotació de les escoles d'ensenyament primer, segon i superior, corresponent a la densitat escolar de cada categoria, no satisfeta per les institucions privades;

20n., la subvenció total o parcial de tots els professors o mestres emprats en l'ensenyament públic, tant se val que sigui oficial o privat: de forma que la funció del magisteri públic, oficial o privat, rebi la retribució que exigeix la noble funció d'educar la joventut, planter de la ciutat en lletres i moral;

21er. l'inspecció al menys trimestral, efectiva i seriosa (sense exempcions ni privilegis) de tots els establiments oficials i privats i de totes les seves escoles, museus, laboratoris i dependències, observant

a) si tots els professors ensenyen llur matèria amb mètode pedagògic i disciplina. (Si un professor no obtenia d'ordinari un resultat prou satisfactori hauria d'ésser

remogut de l'ensenyament, car tota pietat amb ell rau en gros perjudici envers els escolars, que no rebrien la formació proporcionada a llur capacitat);

b) si els locals reuneixen totes les condicions exigides per les normes de l'higiene i pedagogia i del bon gust artístic (el col·legi o escola que no les reünís hauria d'ésser clausurat, després del tercer avís, sense cap mena de miraments);

4t. fundació de bon nombre de beques per a estudis d'especialització i per a viatges d'investigació o informació científica, distribuïdes per concursos i subjectes al reglament fixat pel consell universitari;

5t. l'ensenyament hauria d'ésser gratuït en totes les escoles, tan oficials com privades. (Les despeses personals dels escolars—com llibres, material, despesa...—serien objecte d'estudi i resolució del Consell escolar universitari);

6è. Únicament pagarien llur pensió els alumnes interns o mig-pensionistes. Per tal d'evitar rivalitats o gelosies, si més no l'orgull d'uns o la vergonya d'altres, la pensió hauria d'ésser igual per a totes les escoles oficials o privades, del mateix grau. Caldria estudiar-ne i establir-ne la manera pràctica de realització, si era possible, com ho sembla.

7è. Els col·legis internats haurien d'ésser reduïts als indispensables, és a dir, per a escolars òrfans, o fills de viudots, o nois de famílies que viuen a la campanya. o en localitats mancades de col·legis adients a llur necessitat i condició o de pares excepcionalment immorals i perjudicials per als fills, o que viatgen molt i han de separar-se sovint d'ells, o per altres causes semblants,

que els directors dels internats haurien d'estudiar amb molta discreció i serietat.

8è. Però els col·legis internats deuen reunir totes les bones condicions d'higiene i comoditat, de bons jardins i espaiosos patis d'esbargiments i jocs; i per damunt de tot cal que tinguin un cos de dirigents, de professors, de pedagogs i de sirvents molt ben triat i excel·lent de tots costats.

9è. Els migpensionats tenen tots els avantatges dels externats, sense els inconvenients dels internats. Car els nois entrant de bona hora en el col·legi i sortint-ne tard, passen bona part del dia dins el marc de la disciplina col·legial i reben l'influència total de mestres i condeixebles, i al vespre en tornant a casa reben novament l'acció íntima de l'escalf familiar. Es per això que crec que amb una desena de col·legis internats per a Catalunya n'hi hauria ben bé prou. Els internats podrien també suplir-se per cases de pensió ben establertes, en carregades del jovent, respecte de la vida i dels estudis.

10è. Els llibres són a tot arreu objecte d'especulació de part dels editors i de part del mestre. Per la qual causa l'edició dels llibres de text, al meu parer, deuria anar regida d'un reglament propi. Els autors i els editors han explotat el llibre de text. Heus ací per quina raó jo voldria que la Universitat disposés d'una *I m p r e m t a U n i v e r s i t à r i a* encarregada de l'edició dels textos per a les classes de l'ensenyament inferior, mitjà i superior. La Universitat convocaria a un concurs per a la confecció de un text per a cada classe.

11è. Una comissió tècnica universitària examinaria i corregiria cada llibre, i un cop aprovat el publicaria

en curt tiratge per tal de facilitar-ne les millores que la pràctica pedagògica aconsellaria. No cal dir que la Comissió Editora rebutjaria tot llibre de text que ferís els principis religiosos, morals o científics de la Filosofia natural i els lligítims sentiments catòlics del ciutadans.

12è. A Catalunya, com la majoria dels alumnes són catòlics, els bisbes catalans haurien d'establir una norma d'acord amb el Consell Universitari, que regulés l'ensenyament religiós amb un esperit d'harmonia i amplitud, tenint, però, present que el lloc propi d'ensenyar la religió i doctrina cristiana és l'església, i que els seus mestres propis no han d'ésser els laïcs, sinó els sacerdots. Pel jovent de les escoles superiors caldria instituir—segons el que dic en altra banda—un Institut Superior d'Estudis Religiosos, o Cursos especials de Apologètica.

Prou podria descapdellar més llargament aquesta tan important matèria, qu'ella sola bé omplenaria un gros volum: crec, però, que per al cas present n'hi ha prou amb el que n'he escrit. Prec només a tot aquell que vulgui disputar sobre un tema tan complicat com és l'ensenyament, que al menys es dongui la pena d'estudiar els variadíssims caïres d'allò que pretèn discutir. Una ponència ben assenyada i competent hauria de preparar la llei escolar de Catalunya, permetent abans que els pares de família, els homes tècnics i els homes de religió, hi diguessin el seu pensar. Tantdebono que la nova Catalunya tingués l'encert de dictar-se una nova llei escolar tan harmònica que llevés tota lluita perjudicial al veritable progrés dels bons estudis i no trenqués la

bona intel·ligència i concòrdia entre els drets paternals i les pretensions dels cossos ensenyants. Encomanem-ho a la Verge de Montserrat, per tal que els ciutadans hi posin llur bona voluntat.

Una estreta abraçada del vostre germà

JORDI DE MONTSERRAT.

VII

LA PREMSA DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. De la premsa en general.—2. Requisits.—3. Us de la llengua catalana.—4. Les revistes.—5. Quines revistes?—6. Diaris.—7. El periodisme.—8. Observacions.—9. Menes de diaris.—10. Del consell i dels redactors.—11. Metodologia.—12. Clàusula.

Benvolgut Josep Maria,

No hi ha ningú que pugui negar-me la capital importància de la premsa diària, periòdica i general. Es per això que no'm cal fer amb les ponderacions sobre la necessitat d'organitzar-la, el millor que's pugui, en la nostra Catalunya. Entraré, doncs, de rodó en matèria sense més preàmbuls.

De la premsa, en general, en quant comprèn la composició i edició de tota mena de llibres i opúsculs, diré només que la dignitat de Catalunya tan literària com política reclama que el nom català tingui bona representació en els diversos rams de les ciències, lletres i arts amb escrits de vulgarització i en obres d'alt tecnicisme i de profundes recerques. L'Universitat, les Escoles Superiors, els Instituts, els Liceus, les Acadèmies, els Seminaris, les Facultats de Filosofia i Teologia i les altres institucions culturals existents o a fundar en terres catalanes haurien de promoure, entre tots, un centre de vulgarització i d'especialització de totes les disciplines de la ciència humana, que no ens deixi en un pla d'inferioritat vergonyosa.

2. Per a tal cosa és menester
- 1er. que Catalunya professi l'ensenyament de totes les disciplines de la ciència humana en alguna o algunes de les seves entitats científiques;
  - 2on. que els professors disfrutin d'una pensió suficient que els permeti de lliurar-se, sense angúnies econòmiques, als treballs especials d'investigació;
  - 3er. que en sigui assegurada la publicació tècnica i acurada en revistes, memòries, anuaris, col·leccions o en obres isolades, talment com fan les institucions científiques d'altres països;
  - 4t. que's fomentin els alts estudis amb concursos i premis literaris;
  - 5t. que amb els mitjans econòmics adients hom presenti l'ajut necessari a la comunicació mútua dels nostres lletrats i de les nostres acadèmies amb els savis i amb les institucions doctes de l'estranger participant en llurs tasques d'acadèmies, congressos i recerques.
- Fa vergonya la total i absoluta absència del nom català en el conreu i estudi d'algunes branques del saber, degudes, en bona part, a la dependència del Ministeri d'Instrucció Pública de Madrid, orb de tot ideal científic.
3. No hauria d'ésser menester, cal, però, dir-ho, que totes aquestes obres, fins les d'alta especialització han d'ésser escrites amb català. La llengua catalana per a tot home erudit coneixedor del llatí, italià o francès, no té cap altre secret especial a dificultar-ne la comprensió que la novetat, com n'hem feta freqüent experiència. Que vulguin, doncs, llegir els escrits amb català, i sen-

se gaire esforç, els podran comprendre a bastament. Que els erudits, doncs, i investigadors catalans s'esforcin de produir obres de volada científica, que no els mancaran lectors en el món de les lletres, ni potser traductors tampoc que les incorporin a la bibliografia pròpia d'altres països per a estendre'n el públ.c. Els catalans, per consegüent, qui no havent-hi motiu especial, publiquin llurs escrits científics en altre llenguatge que no sigui el català, són—al meu parer—mals catalans, que's deixen portar de la vanitat amb minva del bon nom i glòria de llur pàtria catalana, la qual s'aver-gonyeix d'uns fills qu'ella ha nodrit i ha fet grans amb certa anomenada literària, i ells la menystenen en allò que és el més preuat tresor nacional, val a dir, la pròpia llengua pàtria. Per això mateix em semblen tant mals o pitjors catalans aquells que, podent, no cooperen a tan noble tasca de veritable patriotisme comprant amb preferència el llibre literari, científic i religiós escrit amb català. Per consegüent mereixen la reprobació de Catalunya les persones o entitats civils i religioses que sistemàticament i d'una manera positiva o negativa fomenten el pessimisme entorn del llibre català en aquest sentit cal remarcar, pel passat, com funestíssima i cal corregir-la, per l'esdevenidor, la labor anticatalana dels ordres religiosos d'homes i dones, els quals—tret l'ordre dels benedictins i caputxins—han menat una lluita ara descarada ara sornaguera contra la premsa catalana, és a dir, contra el llibre, contra la revista i contra el diari català. Jo no assenyalo ningú; emperò tothom sap prou bé de quina mena de persones han sortit els dards més virulents contra el llibre català, la manifes-

tació més internacional de la vida catalana. N'hi havia que s'emparaven en la major glòria de Déu.

4. Les revistes són el que ara en dic premsa periòdica. Prou coneixem la variadíssima gamma, que presenta en el món de la cultura el tipu de publicació que genèricament anomenem revista, des de l'anuari, memòria i revista trimestral propis pel conreu dels alts estudis d'investigació i per a ésser portatveus de la vida de les institucions literàries, fins a la revista il·lustrada de modes, de esports i d'infants. Catalunya en els darrers 25 anys de la seva renaixença literària ha fet mantes probatures en els principals gèneres de revistes, que manifesten bé les possibilitats de bona reeixida, si a cada publicació periòdica no li mancava ni el bon encert de la direcció ni el favor del públic propi de cada una. Aquest favor del públic generalment brolla espontani de dues causes, que són d'una banda la sàbia direcció, i d'altra l'acurada realització de la revista o publicació periòdica. Aquest no és el lloc oportú ni el propi moment d'enfilat observacions de metodologia. L'home capacitat per a la bona direcció d'una revista ell mateix amb l'examen atent i comparatiu de les principals revistes publicades en altres indrets, prou trobarà les bones qualitats que li cal imprimir a la seva. Ara notaré només que jo desitjaria que les nostres revistes tinguessin tendència a pujar llur nivell més aviat una mica més alt de la línia a que arriba la majoria dels seus propis lectors, que no pas a rebaixar-lo. I per tal m'agradaria que a l'escut de Catalunya i en el de totes les seves institucions hom hi gravés el mot «Excelsior».

volent dir, encara més excels, més amunt, encara millor!

5. Crec que cap necessitat no tinc de fer la llista de les revistes catalanes que'm plauria de veure en les prestatgeries de les nostres biblioteques públiques i particulars, i damunt de les taules dels nostre cercles culturals i en els salonets familiars. De totes maneres no puc estar-me d'afegir alguns mots.

Primerament, he de palesar el desig de veure a Catalunya aquell nombre de revistes, que facin entenent que la cultura del nostre poble català arriba a l'alçada proporcional que li pertoca comparant-la amb les altres nacions pariones. Tots els catalans, cadascú segons el rang de la seva posició i responsabilitat, hem de fer un inicial i constant esforç, per ço que a Catalunya no li calqui avergonyir-se de trobar-se inferior tant en aquest ram com en tots els altres de l'humana cultura.

Segonament, i parlant en particular, la dona catalana hauria de trobar en la seva llibreria o biblioteca la seva revista de modes i preferències femenines, car Catalunya té prou bon gust i gràcil fantasia per dictar i crear les modes a la dona catalana, sense necessitat de París ni Londres. Igualment el gran públic català hauria de tenir en la seva llar, en el cafè, en els despatxos del metge i de l'advocat, en els centres amicals, o literaris, o polítics la «Il·lustració Catalana», tant pel text digne, moral, instructiu, plaent, com per l'exquísida i elegant presentació pròpia del renom dels obradors catalans. També s'hauria de procurar que tinguessin llur revista pròpia l'Acadèmia de la Llengua Catalana, la d'Histò-

ria, la de Geografia, la de Ciències, la de Medecina, la de Jurisprudència, la de Ciències polítiques i morals, la d'Arquitectura, la de Belles Arts. Així mateix, si a Catalunya tenien el digne conreu que el nom de la Pàtria reclama, les belles arts i els estudis clàssics grecs i llatins, els estudis orientals (llengües hebraica, egípcia, assíria, siríaca, etiòpica, copta, aràbiga...) no mancarien de les publicacions pròpies de llurs tasques. Els Seminaris conciliars, l'Institut Catòlic i l'Universitat Pontifical donen vida a una revista trimestral de ciències eclesiàstiques amb estudis de crítica i d'investigació. Fóra pròpia de l'Associació d'eclesiàstics de Catalunya la publicació d'una «Revista de la clerecia catalana» per a articles d'alta vulgarització eclesiàstica. Si els Seminaris de treball de les classes de Sagrada Escriptura, de Patrística i d'Història eclesiàstica o Història dels Dogmes tant a l'Universitat, a l'Institut Catòlic i en els Seminaris Conciliars, com en els altres centres eclesiàstics i religiosos portaven l'embranchida científica i la deguda metodologia, jo voldria que de la cooperació harmònica i planejada de les facultats teològiques catalanes en sortissin tres col·leccions o sèries: 1, Quaderns de Teologia Bíblica; 2, Q. de Teologia Patrística, i 3, Q. de Teologia Conciliar. Salta a la vista l'importància summa i la capdal transcendència d'aquesta triple sèrie, per a qui no sigui mancat del sentit científic que reclama l'alt conreu de la Teologia Catòlica i la sàbia exposició dels Dogmes cristians contra les desviacions modernistes, nascudes, en part, de la manca de metodologia científica, aprovada i recomanada pels Papes, singularment Lleó XIII, Pius X, Benet XV i Pius XI i XII.

Finalment Catalunya tampoc podria estar privada de alguna revista general d'alta vulgarització, on hi hagi articles de religió, filosofia, política, història, ciències, economia social, viatges, literatura, belles arts. Ara que semblant revista no hauria d'ésser lliurada a la direcció d'una corporació particular, per tal que l'esperit o el regust particularista no allunyi lectors que altrament se'n beneficiarien. Una revista dirigida pels caputxins, o carmelites, o dominicans, o jesuïtes necessàriament farà sentor de les mans que la pasten: en canvi una revista d'aquesta mena no pot tenir cap altra sentor sinó la de Jesu-Crist i de la seva Església Catòlica i de la vera cultura. Pel demés en aquesta revista jo voldria sentir-hi el ressò de les inquietuds doctrinals, polítiques, econòmiques, literàries i artístiques del seu temps, oposant-hi amb criteri alt i folgat les solucions o bé orientacions de l'ideologia catòlica i de la vera fe cristiana. «Alta petis», prou demanes, em dirà algú. Si altres han encertat de trobar-la, també els catalans podrem trobar una aital revista, si volíem. D'ací ve la necessitat de l'Institut o Escola Superior de Periodisme, la qual, suposada la formació en Apologètica i Deontologia general, hom tractaria en cursos o conferències particulars els diversos aspectes especials de l'Apologètica i de la Moral catòliques relacionades amb les sengles professions o especialitats de l'arbre de les ciències.

6 Vinc ara a la premsa diària. Tots veiem, tots sentim la febre del diari. Els polítics, els economistes, els literats, els obrers, els joves, les dones i ben sovint els nois i les noies de deu a quinze anys, es desvetllen a

bon matí amb el diari al pensament, salten del llit i mal habillats surten adelèrats al carrer en sentir la primera cridòria dels espinguets venedors de diaris. A les estacions ferroviàries, en les taules dels centres polítics, en les sales dels ateneus literaris, a les tabernes, cafès, hostals, en els vestibuls dels metges, advocats i oficines de tota llei, al menjador o a la saleta de totes les llars trobareu el bull de diaris. L'edició de matí, la de migjorn, la del vespre, les d'un diari, i les de tots els diaris que surten, posen en neguitosa vibració les masses abgarrades de les poblacions modernes. Sembla com si el cos necessités el pa de cada dia al matí, al migdia, al vespre, i l'esperit freturés el seu nodriment del diari del matí, del migdia i de la nit. La gent pensa amb el diari, parla del diari, i el cervell de la gent discurreix segons les idees, i la lògica, i la moralitat de diari. De ací resulta que el món es parteix en tants bàndols i tantes fraccions, quantes són les divisions i subdivisions de tota mena i de tot ordre, que creen i estimulen els diversos diaris, que escup l'impremta en infinites ciutats i edicions d'aquesta miserable terra. No té, doncs, res d'estrany que hom hagi dit que si Sant Pau retornava es faria periodista. Es un dir.

7. Per tot això en la nova Catalunya jo voldria donar o aptes a ben complir una professió tan trascendent gran empenta al periodisme. Pocs periòdics, però bons; menys periodistes, però molt millors, els millors. L'Estat exigeix un títol per a exercir les professions de catèdric, de metge, d'advocat, d'enginyer...: i creieu amb bona raó, que al periodista professional,

qui tant de bé o de mal fa amb la ploma, no cal exigir-li uns estudis, una formació que'l preparin a l'exercici digne i útil de la professió periodística? No li exigirem un diploma o certificat acadèmic que n'acrediti la aptitud i probitat professional? Vet ací per què el Govern de Catalunya té el deure de fidelitat a la població, i per sèrvar aquesta fidelitat envers els ciutadans, té la obligació de instituir una Escola Superior o Institut de Periodisme, que proporcioni segons un programa harmònic i integral aquell conjunt de coneixements necessaris o aptes a ben complir una professió tan trascendent en l'engranatge de la vida moderna.

Suposada, doncs, la competència tècnica del periodista resta encara una gran part a la deontologia professional, que contingui el periodista dintre dels termes de la veracitat, de la justícia i de la caritat en l'exercici de la seva professió. Això ens mena a tocar, ja que no'm lleu de descapdellar-la íntegrament, la qüestió de la llibertat de premsa. En un mot jo ho formularia amb dir que és menester acordar a la premsa la llibertat d'escriure amb justícia, caritat i veritat en ordre al bé, segons les seves categories, general, especial i individual; emperò, bo i concedint aquesta justa i necessària llibertat, cal tallar discretament i enèrgicament tota mena de llibertinatge de premsa: car tant gran és el dany que aquest causa, quant insigne és el bé produït de la premsa, si es mou dintre dels justos límits.

8. I ara per via de complement necessari, per força de d'afegir una observació, que escandalitzarà a alguns, la qual per això mateix no pot ésser passada en silenci. El periodista ha de guardar-se singularment de no caure

en el vici d'acceptació de persones, i si el periodista és catòlic i en vol fer pública professió, molt més encara. L'escriptor catòlic, incomparablement més que un escriptor descreient, no pot passar-se de no tenir sempre al davant seu la màxima evangèlica de la caritat cristiana, qu'és també humana: «el que no vulguis per a tu, no ho vulguis per a ningú». Per la qual raó esdevé injusta la gran cridòria que fan alguns, catòlics, laïcs i eclesiàstics, no dic contra les faltes de veritat, de justícia i de caritat tocants les persones o coses de l'Església Catòlica, sino contra els mateixos articles o periòdics en que amb veritat i justícia els escriptors incrèduls o sectaris revelen o comenten coses ingrates o poc edificants de persones eclesiàstiques o religioses, i en canvi hi ha escriptors catòlics, potser eclesiàstics o religiosos, qui no fan pas cap escrúpol d'emprar les armes vedades de la difamació i de la calúnnia o de l'odi, tant contràries als principis cristians i als dictats de la raó natural. En aquest sentit tothom que's fixi en els escrits de certa companyia, remarcarà fàcilment els procediments que no es paren ni davant de les més altes autoritats civils i eclesiàstiques, si no els eren persones grates per a fer llur joc, ni davant de dictar categòricament normes d'acció ni criteris de doctrina disconformes de les normes emanades de les autoritats, mal siguin de la jerarquia catòlica. Compareu, per exemple, el que escrivia Vilarriño sobre la pronunciació romana del llatí litúrgic i les direccions de Benet Pp. XV especials per a Espanya. Hom conta del bisbe de Barcelona, Josep Català, que parlant de «El Diluvio», en l'època del seu sectarisme, deia que en el fons ens feia un bé.

Car allò que escrivia contra les persones o les coses eclesiàstiques era veritat o mentida: essent mentida palesava que ni en les persones ni en les coses no trobava cosa d'importància a dir, si era forçat d'acudir a la falsia i a la calúnnia per a bescantar l'Església; essent veritat ens feia el bé d'aditar-nos quines coses o misèries ens cal esmenar, i la por d'ésser potser tretes en públic ens fa més amatens a evitar les ocasions de major escàndol. Si això no és veritat, potser és ben trobat.

El diari, si ha d'ésser una publicació de cada dia dirigida a promoure els interessos integrals de la república i el benestar material i moral dels ciutadans, cal que tingui una direcció i un cos de redacció, que a la competència tècnica afegeixi un alt grau de moralitat, els de baix, que no's rebaixi a les cobejances sòrdides del diner o a les bordes manipulacions de la política, o a les rencúnes virulentes del sectarisme. Per tal si cada periodista cal que porti bé el «vir bonus scribendi peritus», un home de bé, un home honrat però en l'art d'escriure; el director serà menester que destinats a interessar-se per un sector particular, i poden el bé integral de la ciutat no es limités a l'interès posseïxi aquestes qualitats en grau eminent. Si és home de bé sustindrà la moralitat del diari i el zel del benestar de la ciutat en tots els ordres, que reclama la vida individual i col·lectiva dels ciutadans, la forma, el to i l'abast de les campanyes periodístiques a realitzar en ocasions extraordinàries, com les seccions ordinàries i l'esperit que ha de informar tota la publicació.

9. Admeto en principi la possibilitat dels diaris partidistes, o en literatura, o en política, o en sociologia, destinats a interessar-se per un sector particular, i poden ésser admissibles sempre que no siguin un esquer de discòrdia entre els ciutadans, i no penetrin en camps vedats a la raó natural, que aleshores la llibertat d'impremta és llibertinatge ofegador del bé públic; però el diari ideal, el nacional, l'humà, fóra aquell que fitant particular de ningú, ni tant sols de les autoritats de cap mena. Un bon diari no ha de tenir cap regust polític ni social particular, per tal que amb tota dignitat i veritat pugui dictar a tothom les observacions o suggerències inspirades pel bé general civil, social i religiós de la ciutat.

Per això a un diari semblant, que no sortís dels seus termes, convindria garantir-li, sense escursar-li mai, la llibertat necessària a omplir la seva integral missió amb cap llei de censura coercitiva ni amb cap altra violència, per bé que podria rebre l'ajuda d'una revisió consultiva o d'altres maneres, que semblarien adients a les autoritats, d'acord amb el consell de redacció. Pel contrari les autoritats, de qualsevol ordre que's vulgui, que a tota ultrança s'entestin en lligar la justa llibertat, que un tal diari requereix per a promoure el benestar públic integral, civil i religiós, clarament manifestarien que prefereixen llur incontrolat despotisme al veritable bé públic, sense sentir que ningú en faci l'examen just i racional, ni insinuï les observacions que els sengles moments demanen. No'm fuig que a molts esperits de tendència autoritària em diran «durus est hic sermo», és dur tot això, i cercaran sofismes per tal

de contradir-me. Jo els faré recordar que tan els antics autors profans, com els escriptors sagrats parlaven dels governants espirituals i temporals com de «pastors de pobles. Que mirin bé, doncs, si amb llur extremat autoritarisme cerquen més aviat aprofitar-se de la llet i de la llana de llurs ovelles, que esdevenir sincers instruments i obradors de la felicitat general de la vida ciutadana. Ans bé els dignes i prudents i humils superiors i governants, enlloc de lligar la tasca honesta i racional de la premsa, n'accepten de bon grat els nobles serveis i n'agraeixen els bons oficis.

Es útil complement el diari partidista o professional que parla i promou uns interessos particulars. Aquest diari serà bo que visqui de la borsa d'una persona potser o sector de persones que'l mantenen per tal de servir-se'n d'instrument de llur ideal polític o professional. I per això mateix sovint sorgeixen moments, que reclamen que l'autoritat pública limiti, escurci o interdigui la seva lliure acció.

En canvi el diari, que jo anomeno nacional, el diari promotor dels interessos, no d'una idea particularista, sino de la veritat, de la justícia i del benestar general de la ciutat, no pot estar lligat econòmicament ni ideològicament amb ningú. Del moment que l'economia d'un diari depèn totalment o principalment d'una persona o d'una entitat esdevé esclau de la mateixa. El millor procediment és el d'accions limitades, p. ex. 100 per subscriptor, intransferibles, fins per successió i tot. D'aquesta guisa el diari mai tindrà un amo que el doblegui a les seves idees i cobejances. No són privats els donatius petits o grans, però no donen dret, per ells

sols, a que el donador formi part de la direcció o del consell. Hi cal, en tot cas, el vot de l'assemblea anual del diari.

10. El Consell del diari estaria constituït per set, nou, onze, tretze o quinze accionistes, nomenats i renovats per mitat cada dos o tres anys per l'assemblea general d'accionistes: un dels consellers seria president en funcions per espai de sis anys improrrogables, per a una segona elecció immediata hi fóra menester una votació secreta major i excedent les quatre quintes parts dels assembleïstes. El Consell constituïria el cos de direcció del diari: el mateix President del Consell podria ésser el Director gerent del diari, per més que podria delegar-ne la direcció efectiva a un dels consellers, en votació secreta. L'Administrador responsable seria convenient que formés part del Consell.

El cos de redactors sense ésser migrat no hauria d'ésser massa crescut. Em semblaria millor donar marge ample a escriptors extraordinaris de col·laboració o espontània o pregada, puix el cos de redacció, si amb l'ajut de la premsa i de la ràdio segueix el moviment dels fets i el ritme de les idees de tot el món, bategarà a l'impuls de les ànsies i opinions mundials, i meditarà de quina manera li cal guiar el pensament de la pàtria i vers on li cal moure les seves aspiracions. De vegades podrà fer-ho per ell mateix; més sovint serà millor servir-se de persones assenyalades i tècniques, la col·laboració de les quals trobarà a l'Universitat, a les Escoles Superiors, als Instituts, als Liceus, a les Acadèmies, en els tècnics de l'Economia, de l'Indús-

tria, del Comerç, de les Belles Arts..., i potser seran ells mateixos qui espontàniament l'oferiran.

Els redactors del diari tan ordinaris com extraordinaris són dignes de retribució. Un article ben pagat pot ésser refusat. Entre els col·laboradors, cridats o espontanis, pot haver-n'hi de tres menes: els uns amb llur signatura i nom atreuen prestigi al diari, d'altres són bones mitjanes, i uns tercers, novençants, poden donar gràcies del favor que els fa el diari amb admetre'ls llur col·laboració, la qual els obra camí per a adquirir un nom que un dia els facilitarà el concurs a una bona oficina, l'accés a una distingida col·locació, o les oposicions a una càtedra. Als tercers no se'ls dona retribució, als segons se'ls dona la retribució de la tarifa o soldada establerta. en canvi als primers cal donar una gratificació major, mai però excessiva: col·laboració com la del príncep X, qui després gosi de presentar una factura d'alguns milers de pessetes, ni oferta l'hem d'acceptar, tant menys demanar-la, puix no és digne de comprar tan cara una col·laboració de semblants vividors, que demà pot girar-se en contra, si algú els paga millor. El pagar la col·laboració és un esquer que estimula la composició d'articles ben estructurats, d'alta competència i bona oportunitat. D'aquesta forma el periòdic esdevé un assenyat i docte mestre, que adoc-trina adès tota la multitud dels ciutadans, adès un a un els diversos sectors d'entre ells, segons les exigències o aspiracions del moment que la societat viu. No cal dir que n'és de gran i excel·lent semblant mestratge!

Anem ara a la formalitat del diari. La vida moderna reclama que el bon diari faci viure davant dels lectors la vida del moment nacional i internacional per tele-

grames, notícies, cròniques i comentaris. El major o menor grau de copia, veracitat i exactitud d'aj tals informacions és el que fa pujar o minvar el crèdit del diari. És important també la secció d'anuncis, evitant-ne l'immoralitat i el mercantilisme que en rebaixi la dignitat. Són necessàries les cròniques diàries religiosa, literària, teatral, deportiva, econòmica... precises, però completes i exactes. El nostre diari cal que contingui totes les informacions que han d'interessar a les diverses menes de lectors, de manera que tenint el nostre diari no hagin fretura de cap altre suplement necessari.

El nostre diari acomplirà les altes i nobles campanyes, que han de fer-ne el seu apostolat, amb els articles de fons ordinaris i amb les seccions o folletons setmanals o quinzenals o periòdics, que tindran per objecte de donar comentaris científics, literaris, artístics, històrics o tècnics de les diverses activitats o formes de la vida i cultura humana: p. ex. dilluns, fulla deportiva; dimars, f. financera; dimecres, f. mèdica; dijous, f. literària; divendres, f. agrícola; dissabte, f. femenina; diumenge, f. religiosa... Podria haver-hi dues fulles especials en un mateix dia, o algunes de les fulles podrien alternar quinzenalment amb altres de diferents rams. Convindria una secció bibliogràfica constant, anuncis i crítica literària de tota la producció catalana i de la principal del món. Caldria que tots els articles anessin signats, tret d'aquelles excepcions que el Director creurà raonables; majorment les cròniques estrangeres dels corresponsals seran acompanyades de la signatura de llurs autors amb data i lloc de redacció.

Veig que'm desculdava de dir una cosa, la qual estimo fort important i de gran utilitat comuna, si hom la

realitza bé, val a dir, que cal deixar una o més columnes del diari per a tribuna oberta i franca, a la lliure disposició dels subscriptors, on qualsevol d'ells pugui adreçar lletres o articles breus, o curts comentaris, que hom cregui d'interès públic, a judici de la direcció o del consell.

Fóra meneste devaluar a una pila de menudències de metodologia i tècnica de periodisme, algunes generals a tots els escriptors i altres especials als periodistes. El descapdelar-les em portaria massa lluny, i per això m'acontentaré amb aconsellar tres coses: 1.ª, de veure els bons manuals de metodologia científica i estètica literària; 2.ª de formar una suficient biblioteca de consulta, diccionaris lingüístics, històrics, biogràfics, geogràfics i tècnics, per a no caure en errades massa groberes, que desdiuen de redactors i lectors de mitjana cultura; 3.ª de fer una enquesta comparant els principals diaris d'Europa i Amèrica i del món, eis uns amb els altres, i triar-ne les millors qualitats de cada un, i afegir-hi els desitjos i suggerències particulars i finalment treure'n tot allò que més pugui aprofitar o més hagi de plaure als nostres ciutadans, fent-ho convergir tot en el nostre diari nacional.

12. No penso pas haver esgotat tot el que cal dir respecte de la premsa; mes crec haver indicades les coses que entorn d'ella singularment frapaven al meu esperit. Tu fes-hi, et prego, les vostres esmenes i addicions, les que us dictarà el consell i la tècnica dels perits. Abans de cloure aquesta lletra hi afgiré una cosa, que'm penso no trobaràs en cap diari: val a dir que cada any, o cada semestre o cada trimestre caldria fer imprimir una portada un index doble d'autors i

de matèries, que facilitès la consulta, del diari relligat
car un diari seu index és com un paller.

Tot teu *pro arts et focis*

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 26 maig 1941.

VIII

LA LLIBRERIA DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Preàmbul.—2. La Llibrerja Catalana.—
3. Les seves finalitats.—4. Sala d'exposi-
cions i conferències.—5. Assamblees.—
6. Prec.

Estimat Benet,

Es un dictat de raó natural, i cas ho ratifica la tràgica experiència d'ara, que Catalunya en temps normals i per circumstàncies borrascoses necessita una xarxa internacional organitzada de nuclis de cooperació i de defensa catalana. I suposades les intrigues constants de la política anticatalana, exercida a l'exterior per mitjà dels embaixadors i còsuls, segons les pujades i devalades de la maror anticatalana, cal establir aquells nuclis de forma legal, que puguin esmunyir-se, dintre de les possibilitats policiaques, de les intervencions dels poders públics dels diversos Estats, on tenim illots i comunitats de catalans i d'amics de Catalunya.

2. Ni cal dir-ho, els Casals o Centres Catalans a l'estranger han de subsistir, puix en temps normals reuneixen condicions més aptes per a les reunions socials, literàries i patriòtiques dels catalans de cada localitat, emperò en moments de represió o de sacsejades són fàcilment intervinguts o clausurats a títol polític més o menys digne, bé o malament dissimulat: resultant-ne que els catalans o els nostres amics esdevenen

desarticulats sense la mútua connexió necessària per a la mútua defensa i ajuda. En canvi una llibreria muntada en qualsevol població, d'acord amb les lleis comercials i que pagui degudament les contribucions establertes, amb molta més dificultat serà molestada, per un govern, que no vulgui emprar massa descaradament mitjans arbitraris d'intervenció, al marge de les lleis del propi país. La llibreria, doncs, fóra un tauló de refugi i salvament per a les hores de temporal, i en dies de calma contribuiria poderosament a la difusió de les lletres i de la cultura catalanes.

En tot moment la «Llibreria de Catalunya» tindria per primer objecte de rebre automàticament, per mitjà de la Generalitat o directament de les editorials: 1) un exemplar o més de les publicacions periòdiques de Catalunya diaris, setmanaris, revistes, butlletins, 2) tres exemplars de totes les publicacions o llibres catalans i dels catàlegs o prospectes de les novetats literàries o artístiques de Catalunya, 3) una tria copiosa dels llibres castellans més importants o curiosos, 4) una bona selecció del llibre internacional que més pugui interessar en la localitat, 5) una forta secció del llibre vell molt selecta, mitjà prou eficaç per a fomentar una especial clientela molt escollida entre els literats i bibliòfils, majorment si de temps en temps (p. ex. cada trimestre) es feien subhastes, 6) s'hi podria afegir un estoc de papereria de luxe i ordinària amb servei de correspondència, realitzat amb diferents tipus de paper català, marcat amb filigrana «Catalunya», «Montserrat», «Bul·lida». 7) i als aparadors o vitrines una projecció de vegades fixa de vegades en moviment constant, filmada de vi-

sions històriques, turístiques, artístiques, industrials, comercials i d'actualitat i tot de Catalunya, que fessin conèixer la seva vida autèntica i verdadera fesomia, i fossin un eficaç esquer d'atracció per a visitar-la. Una llibreria instal·lada amb les condicions assenyalades a *Paris*, *Marseille*, *Toulouse*, *Bordeaux*, *Lyon*, *Pau*, *Lille...*, *Londres*, *Oxford*, *Cambridge*, *Dublin*, *Edimburg*, *Roma*, *Gènova*, *Florença*, *Nàpols*, *Venècia...*, *Berlin*, *Munich*, *Hamburg*, *Colònia*, *Leipzig...*, *Brusselles*, *La Haya*, *Lisboa*, *Atenes*, *Moscou...*, *Buenos Aires*, *Rosario*, *Mendoza*, *Santa Fe...*, *Concepción*, *Valparaíso*, *Rio de Janeiro*, *Bahia*, *Montevideo*, *La Habana*, *Lima*, *Quito*, *Bogotà*, *México*, *Washington*, *Philadelphia*, *San Francisco*, *Boston*, *St. Louis*, *New-York...*, *Melbourne*, *Manila*, *Bombay*, *Tokio*, *Pekin...*, si el regent era ben triat i ell hi posava tot l'interès al cap de no gaire temps tindria vida suficient i abans d'un quinqueni començaria d'ésser un bon negoci: al principi, però, caldria que fos ajudada per la Comissió de Propaganda. La llibreria no hauria de restar propietat de la Generalitat, sinó del director-libreter, per tal d'evitar que qualsevol trontoll polític de Catalunya desfés automàticament la xarxa de totes les llibreries. Caldria, però, cercar una fórmula equitativa, que garantis i regulés les relacions de cada llibreria amb el Govern de Catalunya, car les desavinences podrien esdevenir molt perjudicials a la finalitat volguda i als interessos de la mateixa Llibreria.

3. Aquesta, doncs, fóra la primera finalitat de la Llibreria de Catalunya, és a dir la fàcil difusió del llibre

català i de la cultura i de l'història catalana a l'estranger, cosa que requereix un home diligent i fidel patriota, acompanyat d'una bona experiència en el ram del llibre i en la tècnica de la llibreria. La BIBLIOTECA DE CATALUNYA o l'INSTITUT CATALA DEL LLIBRE procuraria d'organitzar la tècnica formació adient, paral·lela a la «Escola de Bibliotecàries».

Això fa entenenent als tècnics i fins als profans que el comerç del llibre a Catalunya ha de prendre un aire de major ideal bibliogràfic i bibliòfil, com producte d'enlairada aspiració patriòtica. Estic segur que si un nou alè de sincer sentiment català entrava en el comerç del llibre a Catalunya, no trigariem a tenir Llibreries de nou i vell que emulesin les bones cases estrangeres.

La segona finalitat de la xarxa de Llibreries de Catalunya fóra constituir, darrera d'elles, tantes altres llars o nuclis d'irradiació catalana. a través de les quals Catalunya mantindria constant comunicació amb els catalans i amb els seus amics escampats arreu del món. Per a tal objecte la Llibreria de Catalunya tindria una sala adjunta, disposada amb el mobiliari i confort adient, que convidi a reunir-s'hi diàriament en tertúlia literària, artística i cultural, amb la lectura de la premsa diària i periòdica, bo i fullejant les noves publicacions catalanes o estrangeres, acompanyat d'aquella verbola característica que fan els erudits i aficionats en llurs típics comentaris sobre catàlegs, prospectes i programes d'esdeveniments literaris, artístics, patriòtics, socials i filosòfics amb tafaneres incursions o indiscretas rel·liscades en el clos de la política.

4. En aquesta sala els artistes, majorment catalans, tindrien especials facilitats per a exposar i vendre llurs obres, en les exposicions de primavera i tardor, i durant tot l'any. I caldria aprofitar l'avinentesa per a organitzar-hi cercles de conferències, literàries, històriques, científiques, i de vegades polítiques. Això sol ja manifesta prou i fa comprendre que demés del llibreter, l'home tècnic del llibre i regent de la Llibreria, seria necessari un director literari que fos l'ànima d'aital rusc literari, cultural i artístic, i la mà hàbil nuadora d'amistats. Ell procuraria fer i conservar discretament el registre dels catalans i amics de Catalunya residents a la nació o contrada a la qual s'extèn l'irradiació de la Llibreria de Catalunya, amb la precaució, però que no esdevingués en un mal moment, un mitjà fàcil d'intervenció policial.

La Conselleria de Cultura o millor encara l'Associació de Propaganda Catalana editaria a la metròpoli un «Butlletí» dels Centres Catalans a l'estranger, (setmanal o quinzenal) al qual cada un d'ells podria afegir-hi un full per a notícies o cròniques locals. D'aquesta manera el Butlletí amb major economia assoliria major eficàcia i perfecció. No fa menester de dir que en les localitats on hi hagués Llibreria i Casal els dirigents haurien de procurar la màxima bona intel·ligència harmonia i germanor per a coopera ensems a tenir viva la flama de l'amor patriòtic qu'enllaci sempre i a tot arreu el cor dels bons fills de Catalunya.

5. Demés d'això els Centres o Casals Catalans, i en llur defecte, les Llibreries d'una gran regió, p. ex. Amè-

rica del Sud, de temps en temps, potser cada any, fóra molt útil que s'apleguessin en congrès en una localitat, al qual cada centre enviés un o dos representants, que hi aportessin la veu de l'assemblea general de cada centre, casal o llibreria. I jo fóra de parer que cada un de aquests congressos despatxés al Parlament de Catalunya llur delegat per a exposar-hi tant l'estat present de la bona catalanitat en aquelles terres, com també l'actuació que hi cal per a mantenir i fomentar en elles l'expansió de Catalunya i el bon esperit catalanesc dels catalans allunyats de la Pàtria.

No'm cal concretar menudències particulars, que són més pròpies dels reglaments de constitució i funcionament.

6. Em resta només de pregar-te que tinguis com un deure teu patriòtic de fer-te zelós promotor de l'ideal explicat per tal que esdevingui una prompta realització la xarxa de la «Llibreria de Catalunya» arreu de l'estranger, com igualment la dels «Casals Catalans» en les vil·les importants de fora de Catalunya aon hi hagi nuclis de gent catalana.

Sóc sempre teu en Crist i en Catalunya

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 18 octubre 1941

IX

ELS DICCIONARIS DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Una anècdota.—2. Definició.—3. Diccionaris enciclopèdics reals.—4. Manuals monogràfics.—5. Diccionaris verbals.—6. El Diccionari de la Llengua Catalana.—7. Desig.

Benvolgut Eduard,

COM tu ets home d'afers editorials, ací en tens un. Tinc encara molt present una paraula molt punyenta del card. F. Ehrle, el qual parlant-me un dia de qüestions de metodologia literària amb aquella fatuitat dels tudescos, que els creuen els únics amos de la ciència, em deia: «com vosaltres, els espanyols, no teniu diccionaris biogràfics així com tenen els altres països...» Desgraciadament, això és veritat, per més que les biografies espanyoles mereixedores de record poden trobar-se a la Enciclopèdia Espasa (un insigne erudit, a mitges, però, de motllo alemany Monsenyor J. Wilpert, en l'any 1926 semblava ignorar-ne l'existència). De totes maneres, treta la malèvola exageració, és cert que nosaltres en aquest punt no estem al nivell calgut. Com s'a, doncs, que les enciclopèdies i diccionaris en la metodologia científica present constitueixen un subsidi literari de primera importància, per no dir necessitat; és per això que jo voldria dotar amb ell la ciència i l'erudició catalana.

2. Tothom sap què és un diccionari: un volum o sèrie correlativa de volums contenint en un ordre sistemà-

tic (generalment alfabètic), l'explicació llingüística, històrica o científica dels mots, o diccions, totals o parcials, que expressen el conjunt o una porció de les coneixences humanes. Segons l'objecte el diccionari pot ésser general o especial. Hom l'anomena general si comprèn tots els mots propis i comuns d'una llengua; especial, sector determinat de les coneixences humanes. Els si conté, la declaració, sia llingüística, sia científica d'un diccionari general o també universals sovint prenen el nom d'enciclopèdies, mot de composició grega, que vol dir instrucció en cercle, cíclica, és com un cercle que enclou el conjunt de tots els coneixements humans en general o d'una branca en particular. N'hi ha que per raó de la llengua en que estan redactades i de la major extensió que hom hi dona als articles referents a una nació, en prenen el nom: p. ex. Enciclopaedia Britannica, Enciclopedia Italiana, Enciclopedia Hispano-Americana, Enciclopedia Catalana. D'altres s'anomenen pel nom de l'editorial, Mayer's Lexicon, Dictionnaire Larousse. Els diccionaris especials prenen més generalment el nom de llur objecte: Diccionari de la Llengua Catalana, Enciclopèdia Jurídica, Dictionary of the Religion and Ethics, Lexicon Biblicum, Dictionnaire de Géographie et d'Histoire Ecclésiastique, Enciclopedia Química.

Un diccionari o enciclopèdia general o especial, ha de complir, no caldria dir-ho, llur objecte: i és per això que han de contenir l'explicació acurada i sintètica de tots els mots de la vida humana, o dels especials de un sector especial. Això implica una gran dificultat de redacció harmònica i sòlida. Per tal de conseguir-la cal

un cos de redactors molt ramificat entre molts especialistes dels variadíssims aspectes de la cultura humana, presidit per un consell de redacció que determini tan l'extensió proporcional de cada article com la metodologia de tota la publicació, que li dongui alhora solidesa i unitat científica. Cada un dels articles s'ha de recomanar per la seva precisió i claretat, que exposi ordenadament i justa l'estat actual de la ciència pertinent al punt que el mot expressa, evitant tota verbositat baldera. Per consegüent l'autor no pot permetre's d'inquinir-hi les seves teories o punt d'ovir purament personals: i en cas de fer-ho, molt rarament, cal indicar-ho en concret. Els diccionaris o enciclopèdies no fan ciència, sinó que més bé serveixen a l'erudició: és per això que llur consultació, sovint ràpida, serà generalment més estimable, quan millor i més clara sigui la divisió general i les subdivisions particulars i les més especials de la matèria. Ajuda molt a la bona consultació de les enciclopèdies el sumari que encapceli cada article, el qual hauria de anar seguit de la bibliografia, sòbria i ben triada, però completa, no treu que sigui copiosa, i sobre tot de primera mà: intercalades dins del text poden anar les obres i articles monogràfics sobre punts incidentals. Moltes vegades, és convenient d'afegir a la bibliografia un mot de comentari, que dongui l'apreciació de la vàlua relativa, que poden tenir les sengles fonts bibliogràfiques, lo qual reclama, per a ésser ben realitzat, una especialització no comuna.

Els articles, a més, caldria que anessin acompanyats d'il·lustracions, quadres, fotografies, mapes, esquemes, facsímils., que fecin més entenedor i complet el text

Les enciclopèdies o diccionaris generals poden reduir-se a la màxima concisió d'un petit volum mantal el Larousse. Per llur petit preu són a l'abast de tothom, i poden entrar fins en totes les petites biblioteques domèstiques i formar part del bagatge bibliogràfic dels estudiants: per llur menut tamany són força útils en les taules de treball per a verificar fugisseres consultes, ara d'una dada estadística, geogràfica, històrica, ara d'un dubte ortogràfic, semàntic, gramatical o tècnic.

Un altre extrem dels diccionaris generals són les grans enciclopèdies modernes les quals d'nen tant llargua extensió a cada article, que sovint esdevenen veritables tractats monogràfics, i això fa que prenguin l'estirada d'una sèrie de dotzenes de volums: penso ara en l'Enciclopedia Espasa, E. Britannica, E. Italiana, Meyer's Lexicon, Dictionnaire Larousse..., les quals un cop terminades, acostumen d'ésser mantingudes al dia amb la publicació periòdica de volums o quaderns d'apèndix addicionals. Si hom considera el gran esforç editorial i literari que representen, jo certament gosaria de posar en dubte que les despeses de diner i de treball necessàries a dur-les fins a bon terme, tinguin justa proporció amb el profit real de cultura que llur consultació veritablement reporta. D'altra banda no poden ésser a l'abast econòmic de tots els qui les necessitarien.

3. En vista d'això diré el que em sembla. Qu'altres països facin el que creguin per més convenient: jo, per a la nostra cultura, més m'estimaria dotar Catalunya de una «Enciclopèdia Catalana» d'una dotzena de volums en 4t. gran, d'unes 1.000 planes, que contindrien aquella

síntesis literària i científica que hom cerca en una enciclopèdia universal. En canvi al costat d'ella hi posaria una sèrie de diccionaris especials pertanyents cada un a un ram principal de la cultura.

Diccionari de la Llengua Catalana; Geogràfic de Catalunya; Econòmic de Catalunya; de la Bíblia; d'Art cristià i Litúrgia; de Política civil i econòmica; de Física i Química; de Matemàtica; biogràfic de Catalunya; històric de Catalunya; de Teologia; d'Història Eclesiàstica i Patrologia; de Dret i Sociologia; de Prehistòria, Etnografia i Antropologia; d'Arquitectura i Arts decoratives; de Biologia, Botànica i Zoologia; de Ciències naturals; d'Astronomia; de Geologia i Mineralogia; d'Estudis Clàssics; de Pedagogia; d'Estudis Orientals; de Medicina i Farmàcia; d'Estètica i Belles Arts... etc.

Aquests diccionaris especials tenen l'avantatge de poder donar més unitat de redacció, i fer-ne més fàcil la adquisició als professionals i aficionats, amb major perfecció i tecnicisme de cada article.

4. Emperò ni aquesta nova mena de diccionaris especials pot satisfer totes les necessitats o exigències o comoditats de tots els estudiosos i erudits: i és per això que mantes cases editorials han publicat llargues sèries de petits volums homogenis repartides en diverses seccions sistemàtiques, o sense altre ordre que el cronològic de publicació, corresponents als diversos sectors de l'humana saber. Hi ha, per exemple, els Manuals Soler, Goschen, Hoepf... A Catalunya, doncs, així com m'hi agradaria una «Enciclopèdia Catalana» del segon tipu, i els «Diccionaris especials»; igualment voldria

veure-hi una xamosa cadena de manuals introductoris o monogràfics, que encerclés l'Enciclopèdia de les diverses formes de la cultura humana en tots els ordres. Llur publicació ni està lligada a periodici at de temps, ni depèn de cap ordre de matèries. Semblants manuals, a mon vijarès són summament útils i pràctics, per a veure-hi una veritable síntesis científica i d'erudició: mes és necessari que reuneixin les condicions següents: 1. que sigui una veritable exposició sintètica del tema que tracten (sovint haurien d'anar precedits d'una introducció metodològica i bibliogràfica de la monografia que cada un explica); 2. que siguin de format i preu reduït (20 x 15 cm. = 300—500 pgs.); 3. que si la matèria ho reclama, vagin acompanyats d'il·lustracions. No'm cal repetir ací tot el que amb motiu del centenari de Fèlix Torras Amat fou exposat pertocant el *Diccionari bio-bibliogràfic de Catalunya*, a «La Revista».

5. Heus ací les observacions pertinents a les enciclopèdies o diccionaris que s'anomenen «reals» perquè tracten de descapdellar la notícia o explicació científica de les coses. Ara cal dir dels diccionaris «verbals», anomenats així perquè llur objecte és de declarar les paraules que indiquen les coses. La qual declaració pot ésser a) fonètica, b) etimològica, c) semàntica, d) històrica, e) artística. La llengua a declarar pot ésser o la nacional o una de les estrangeres. El diccionari verbal d'una llengua és la pròpia nació la que pot dar-lo amb vera competència. Aixís és que Catalunya no ha de basquejar per un diccionari verbal de les llengües estrangeres fet de primera mà per ella mateixa. Al meu parer, un dic-

cionari de lléngua estrangera reclama en la seva redacció dues mans ben expertes cada una en les dues lléngües: de forma que un diccionari català-francès exigirà dos autors simultanis que hi treballin, un català i un francès; i el diccionari francès-català voldrà també dues mans que el pastin, és a dir, un autor francès i un altre català. Fets els diccionaris d'aquesta guisa potser s'es-talviarien una infinitat de confusions o improprietats, que freqüentment malmeten diccionaris altrament ben reeixits.

El que li cal, doncs, a Catalunya és de procurar-se bons diccionaris dels principals idiomes forasters: 1) català-francès i francès-català; 2) català-anglès i anglès-català; 3) català-italià i italià-català; 4) català-alemany i alemany-català; 5) català-rus i rus-català; 6) català-arab i arab-català; 7) català-llati i llatí-català; 8) català-grec i grec-català (clàssic i modern); 9) hebreu-català; 10) siriac-català; 11) sànscrit-català.... Els diccionaris d'aquestes lléngües potser haurien d'ésser de dues menes: els uns manuals, a ús corrent; els altres més grans de consulta. Catalunya, a més, fóra honest que no manqués dels diccionaris, portuguès, húngarès, irlandès, gal·lec, flamenc, holandès, basc, danès, suec, norueg, turc, polonès, rumanès, búlgar, grec (modern)=català, que no manquessin a les biblioteques catalanes i en les principals de cada país, aon de temps en temps (els erudits prou ho saben, com també els comerciants) són consultats per a solucionar una dificultat o per a verificar un mot o una frase.

En quant a la llengua catalana, Catalunya, com tota nació que s'estima el seu idioma, ha de preparar amb

pla i afany els materials per al seu futur «Diccionari filològic i històric de la Llengua Catalana» Aquest treball preparatori comporta a) l'exploració fonètica i semàntica i la representació artística o gràfica del domini enter del llenguatge català vivent; b) l'edició crítica dels textos catalans antics, especialment clàssics, per a deduir-ne prèviament el lèxic dels sengles autors i de les obres anònimes, el qual fóra bo de publicar-lo formant una col·lecció de vocabularis contenint cada un dels mots, els idiotismes, els refrans propis d'una obra, d'un autor, o d'una matèria. Dels quals carreus vindria finalment a sortir-ne el «Diccionari filològic i històric de la Llengua catalana» acompanyat de mapes filològics, d'esquemes fonètics, de dibuixos tècnics, de grabats històrics, d'autoritats literàries... que facin entenedores les diferents modalitats semàntiques dels sengles mots i de les expressions idiomàtiques, que constitueixen el tresor lingüístic de la Llengua Catalana tramès a nosaltres per tradició escrita en els nostres clàssics i escriptors tan antics com moderns i per tradició oral de pares a fills en tot el territori del llenguatge català.

7. Són tan òbvies i clares aquestes idees, que n'hi ha prou amb la senzilla indicació d'elles, i això m'estalvia de recalcar-ne l'importància. Solament em cal desitjar que Catalunya, vull dir, el seu Govern, els protectors de les lletres i els erudits, no manquin ni de flama d'ideal ni de fervor literària per a dur-les a prompta i bella execució per a utilitat de tots els catalans i catalanòfils i per a dignitat i glòria de Catalunya.

El prestigi literari dels nostres mestres i l'alenada

patriòtica de la joventut catalana ens són fermaça de

La lectura atenta dels pròlegs, qu'encapeden els tipus diversos de diccionaris i enciclopèdies, com també d'alguns articles, ens donarà el conjunt de normes de metodologia i tècnica, qu'ens guiaran a ben menar-la composició i edició dels diccionaris i enciclopèdies que reclama la dignitat de Catalunya.

Adéu, i qu'estiguis bo per a posar-hi la teva mà. T'abraça amicalment

JORDI DE MONTSERRAT.

8 maig 1941.

X.—ELS CONGRESSOS DE CATALUNYA

X

ELS CONGRESSOS DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Els congressos.—2. L'ur ut litat.—3. Me-
nes.—4. Els aplecs.—5. Organització dels
congressos.

Amic Eladi,

LA sabiduria dels antics havia dictat aquella assenyalada fórmula, que deia «homo unus, homo nullus—home sol, home nul—. D'on ve que els homes pràctics, conscients de llur petitesa, han sentit la necessitat d'aplegar-se per a la mútua comunicació de les llums i experiències personals i per a major profit i a millor perfeccionament de la comunitat entera o de sectors especials d'ella. Vetací els orígens de les reunions que amb els diversos noms de congressos, assemblees, conferències, aplecs, concells, sínodes... hom celebra periòdicament en una localitat determinada per endavant. Catalunya amb el seu afany d'estructuració i millorament, que l'empeny a cercar d'esdevenir de dia en dia «excelsior», és a dir, més excelsa, més enlairada, fa menester que no deixi perdre un aital mitjà d'educació i perfecció ciutadana i cultural.

2. Els congressos i les assemblees, si cap altre profit no reportaven que la mútua coneixensa i el tracte de les persones, que hi assisteixen, ja fóra prou recompensa de les fatigues i despeses, qu'ells representen (parlo

en general, bé ho comprens): i a més ningú em negarà que per al progrés de les ciències i del benestar públic es molt útil el frec-frec d'opinions, l'exposició de pensaments per a l'esdevenidor, la crítica de les experiències ja fetes, i és singularment beneficiós tant l'escalf de les mútues converses, com l'entusiasme que deixen els llargs discursos i els breus parlaments.

3. Els congressos poden ésser ordinaris i extraordinaris. Anomeno extraordinaris els congressos d'aquelles matèries o classes, que hom no celebra en temps més o menys periòdic, sinó amb ocasió d'un esdeveniment o en remembrança o commemoració d'una data, com fóren entre nosaltres el Congrés Marià de l'Immaculada (1904: Barcelona), el Congrés Balmesià d'Apologètica (1910: Vich), el Congrés d'Història de Catalunya (1913: Barcelona) pel centenari de Jaume I, el Congrés Litúrgic de Montserrat (1915), els diversos congressos celebrats a Barcelona amb motiu de l'exposició de 1929, o per a tractar de temes no freqüents, com ara fóren els congressos de música profana o sagrada, d'administració ciutadana, d'economia i síntesis política, de periodisme... Semblants congressos, generalment internacionals, tenen els singulars avantatges de posar en mutual contacte els homes especialistes de les diverses nacions, de promoure l'intercanvi d'opinions i troballes, i d'ingerir un novell impuls al conreu especia! o al progrés més il·lustrat o més intens de la matèria, particularment en aquella mateixa ciutat o contrada, aon ha estat el congrés. I per aquesta raó Catalunya hauria de trametre els seus homes eminents a

consemblants concursos, en els quals acostuman aplegar-se la flor dels diferents països, per tal que Catalunya, vull dir, la ciència, la literatura, l'art, la política i tot el benestar de Catalunya i dels homes catalans en reportin una estimable millora, un nou progrés, un més viu estímulo de noble emulació.

Entenc per congressos ordinaris les reunions d'estaments ara generals ara especials del país propi per a tractar mútuament dels interessos o foment d'una classe o tema adès general adès especial, celebrats gairebé periòdicament o també a temps ja fixat. Tantes són les manifestacions de la vida ciutadana mirada en tots els ordres civil, cultural i religiós, que motiven anyalment l'aplec d'un o de diversos sectors o de la gran generalitat dels ciutadans. Algunes d'aquestes manifestacions prenen tanta extensió, impliquen tan gran importància, que bé reclamarien un congrés anyal, per exemple un per a les qüestions socials, que podria celebrar-se a la tardor, amb la denominació de «Setmanes Socials» terminant-se amb grans actes de cordial fusió de classes; els diversos rams científics i culturals també demanarien un congrés anyal alternant les diferents especialitats; les coses religioses voldrien anyalment un congrés eucarístic a celebrar cada any en una població important com triduu de preparació a la festa del Corpus. Aquests congressos haurien d'ésser sòlids per llur contingut doctrinal i pràctics per les resolucions aprovades. Per ço ningú no hi prendria la paraula que per endavant no hagués presentat per escrit el seu discurs a pronunciar. Les actes de cada congrés haurien d'ésser publicades, (formant una sèrie uniforme i seguida).

4. Demés dels congressos esmentats caldria fomentar els aplecs, tan de caràcter social i ciutadà, com de índole cultural i religiosa, amb ocasió d'una diada civil, cultural o religiosa. Car els congressos ténen més de solidesa, de serietat i d'amplitud, en canvi els aplecs fan més escalf de joia, d'entusiasme i de fervor.

5. No cal dir que l'organització hauria d'ésser impecable, la qual podria o deuria anar a càrrec d'una comissió o millor de comissions permanents, una per a cada espècie general de congressos: religiosos, socials, científics, literaris, professionals..., presidides, però, totes, per una alta comissió integrada pel president, o secretari, o tresorer de cada una d'elles. Bé pots copsar-ne la transcendència.

Un punt caldria resoldre per endavant, punt principalíssim, que és el de les despeses. Per a cobrir-les tal vegada fóra bo d'establir dues categories de congressistes: perpetus i eventuais. Els primers donarien una quota anyal establerta pel reglament, que els donaria dret a l'inscripció i participació a tots els actes del congrés i percepció de les actes impreses dels congressos; els segons haurien de pagar una tarifa per a dret d'inscripció i assistència a les reunions dels congressos o de cada congrés particular i percepció de les actes.

Tampoc fretures, m'ho penso, que t'expliqui la necessitat d'un reglament general, que regèixi l'organització i funcionament dels congressos, i que marqui amb precisió les incumbències de la comissió general i de les especials. Els oradors de congressos i setmanes deurien presentar amb temps l'esquema de llurs lliçons per tal que els congressistes poguessin preparar-se amb

temps per a la discussió de l'exposició i de les conclusions. Les lliçons dels congressos, o setmanes, o cursos no haurien de passar de 50 o 60 minuts, per tal que restessin 30 minuts per a la discussió. Un prec només gosaré de fer, des d'ara, a les comissions, val a dir que posin esment per a que Catalunya tingui periòdicament congressos de tota la cultura humana general, especial i especialíssima, per ex. d'assiriologia, d'astronomia..., sense omissions que representin un grau d'inferioritat cultural.

Crec que res més no he de dir-te d'important per ara: emperò tu, si alguna remarca o esmena tenies a fer-me al meu croquis sobre l'Institució Catalana de Congressos, em faries grat, prou ho saps, que't plàcia de comunicar-me-la, puix a la plasmació de la nova Catalunya tots els ciutadans haurien de posar-hi el seu gra.

Vulgues tenir-me com ver amic i serv.dor teu

JORDI DE MONTSERRAT.

XI.—L'ASSOCIACIÓ D'HISTORIA ECLESIASTICA

XI

L'ASSOCIACIÓ D'HISTORIA ECLESIASTICA
DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Els estudis d'HE.— 2. Els arxius i l'As-
sociació d'HE de Catalunya.— 3. Formació
de tècnics.

XI.—L'ASSOCIACIÓ D'HISTÒRIA ECLESIASTICA

Ben aimat Anselm,

MEMENTOTE operum patrum—feu memòria de les obres dels vostres pares—(1 Mac. 2). Aquest mot dels Llibres Sants m'impulsa a escriure-us les ratlles següents per tal de palesar-vos una senzilla idea.

1. Davant vostre no'm cal posar de relleu l'interès que desperten ben arreu d'Alemanya, d'Anglaterra, d'Àustria, de Bèlgica, de França, d'Itàlia, de Rússia i d'altres països les investigacions i els estudis d'Història eclesiàstica. Els erudits i professors de tota categoria, laïcs i eclesiàstics, catòlics i heterodoxes s'hi lliuren amb fervorós delit, equipats d'ampla cultura i extensa erudició, i amb l'estoig d'eines que la metodologia de la crítica històrica posa a les mans dels tècnics: «Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella». Fervet opus: i per ço hi veiem un veritable estol d'exploradors del passat de les esglésies, recullint les pedres, i els carreus, i les menudes relíquies, que poden servir a la reconstrucció històrica de les esglésies, catedrals metropolitanes i sufragànees, col·legials i parroquials, dels monestirs, dels santuaris i de les capelles més menudes; o a fer reviure la vida de llurs bisbes,

abats, canonges, beneficiats, rectors, vicaris, monjos i religiosos, il·lustres per llurs obres, i singularment per llur santedat i virtuts cristianes, sacerdotals, religioses, o per a recollir els còdexs bíblics, o litúrgics, els comentaris i els tractats patristics, els cartularis, els concilis i les demés engrunes literàries d'inscripcions, registres, actes, epístoles que són els monuments grans o petits, que'ns trameten la perpetuitat de la fe dels nostres pares. Amb veritable enveja contemplo el fervor d'exploració i reconstrucció eclesiàstica, que gloriósament formigueja en altres terres, quan veig la poca cosa, i tan deficient encara, qu'hem fet a casa nostra, i la millor part ha estat feta d'estrangers.

2. Per aquesta raó he girat el meu esguard a la nostra il·lustre abadia de Montserrat, noble rusc, que conformant-se a la tradició benedictina personificada en Mabillon, en el nostre temps ha produït magnífics treballs d'erudició eclesiàstica, que fan esperar que la tasca dels «Arxius d'història eclesiàstica de Catalunya» fóra digna de Montserrat i de l'Església Catalana.

Sota el patronatge d'honor dels Reverendíssims Prelats de Catalunya caldria constituir dues entitats realitzadores d'aquest projecte:

a) L'«Associació d'Història Eclesiàstica de Catalunya», promotora dels mitjans econòmics i de propaganda, la qual s'encarregaria de recaptar els fons necessaris a recollir, a preparar i a editar tècnicament els materials i les obres en una de les diverses seccions que l'integrarien. Tan per la formació lenta i contínua d'hommes tècnics com per a l'exploració dels arxius vati-

cans, l'Associació fundaria i sostindria, d'acord amb altres entitats culturals, l'Escola catalana a Roma, per a estudis clàssics, històrics i arqueològics.

b) La Comissió tècnica de la publicació dels «Arxius de l'història eclesiàstica de Catalunya» fóra integrada per vuit o deu homes representatius de l'història eclesiàstica nostrada. Les tasques a realitzar són múltiples: les principals haurien d'éser les següents: 1. Organització, restauració i catalogació dels fons o arxius o museus eclesiàstics, públics o privats de Catalunya, o referents a Catalunya: fons nostres a Londres, París, Roma... 2. La publicació en quaderns trimestrals dels «Arxius de l'Història Eclesiàstica de Catalunya» per a l'edició, comentaris, notes, estudis, bibliografia i cròniques d'HE catalana. 3. Catàleg dels còdex i manuscrits referents a l'HE de Catalunya. 4. Autors i escriptors, cròniques, epistolars: Monumenta Catalunjae Ecclesiastica. 5. Concilis, sínodes, conferències, assemblees eclesiàstiques. 6. Episcopologi i abaciologi: diòcesis i abadies. 7. Catalunya monàstica i religiosa. 8. Parròquies i santuaris. 9. Confraries i congregacions. 10. Hagiografia i biografia. 11. Caritat i beneficència, acció catòlica. 12. Ascètica i mística. 13. Estudis, escoles, seminaris, col·legis, universitats. 14. Lluites de l'Església a Catalunya. 15. Història Eclesiàstica de Catalunya. 16. Arqueologia cristiana de Catalunya. 17. Enciclopèdia eclesiàstica de Catalunya. 18. Butlles, rescriptes, breus, epístoles i encíclics de la Seu Apostòlica. 19. L'Església i l'Estat a Catalunya. 20. La Música sagrada a Catalunya. 21. Institucions eclesiàsti-

ques, folklore religiós, supersticions de Catalunya. 22. Estat econòmic i administració temporal de l'Església a Catalunya. 23. Els capítuls catedrals, els col·legis de rectors: associació de beneficiats, vicaris i capellans. 24. Les promocions a les dignitats eclesiàstiques: legislació, concursos i nomenaments. 25. Expansió eclesiàstica de Catalunya, intervenció en concilis generals, nacionals, a la cúria, a les missions.

13. Vetaci en finies molt generals el programa esquemàtic de les tasques a realitzar per l'«Associació de l'Història Eclesiàstica de Catalunya». Per mitjà de conferències o lliçons o curssets de tècnica històrica caldria habilitar i dirigir aquells d'entre els laics o eclesiàstics que sentissin gust per a col·laborar en una tan bella tasca i empresa, a glòria de Jesu-Crist i de les nostres esglésies, i per a allixonament nostre. Si els monjos de l'Abadia de Montserrat prenen a les seves expertes mans la direcció i realització amb el concurs i cooperació d'altres erudits catalans, de la nostra gloriosa «Catalaunia Christiana», i arribaven a dur-la a bell terme, haurien alçat un «monumentum aere perennius», que fóra l'admiració i l'exemple de les generacions venidores de creients.

Les esmentades lliçons o curssets de metodologia i crítica històrica reclamarien la fundació d'una càtedra i seminari de treball per a l'aprenentatge de la tècnica històrica en tractar com at els textos històrics en general, i especialment els d'Història Eclesiàstica, que—com és natural—tenen particularitats pròpies. Crec que no'm cal concretar més, com sia que això pertany a la mateixa «Associació de l'Història Eclesiàstica de Catalunya».

XI.—L'ASSOCIACIO D'HISTORIA ECLESIASTICA

No hi manca res més a dir, sinó que la benedicció abacial dongui al projecte el primer alè de vida, i que la Mare de Déu de Montserrat l'acompanyi amb el seu esguard matern i protector fins a la fi.

Us saluda atentament pregant-vos de presentar
a Sa Paternitat Reverendíssima
tot el respecte del seu devot servidor,

M. 10 febrer 1941.

JORDI DE MONTSERRAT.

XII

L'ESCOLA DE DIPLOMATICA DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. La Diplomàtica.—2. L'Escola de Diplomàtica.—3. La seva organització.

Amic Serafi,

Es cèlebre el parlament, fet del nostre gran rei Pere a les Corts generals, aon glossà amb expressió no més elegant que càlida d'amor i amb un bell catalanesc brollant fresc de la sava, el mot de l'Escriptura, molt finament aplicat a la Pàtria: «Gloriosa dicta sunt de te, Catalonia»: coses glòrieses són estat dites de tu, Catalunya

1. La narració, crítica i artística alhora, de les glòrieses coses dites de Catalunya, forma l'objecte de l'història. Mes l'història mai podrà tenir-ne la deguda notícia, mai podrà fer-ne el control necessari, mai podrà teixir-ne l'exposició verídica, mai podrà oferir-la al públic erudit resguardada de l'aparell crític, que avui justament exigeix la tècnica històrica (si no, hi ha dret de refusar-li el crèdit), sense els treballs previs, que suposen i requereixen la coneixensa tècnica suficient de les ciències auxiliars de l'història, que constitueixen en conjunt la «Diplomàtica».

En efecte per ignorància i per negligència de la tècnica diplomàtica veiem historiadors d'un talent molt marcat, llibres d'altres pretensions, que cauen en errades,

si més no en deficiències molt lamentables, amb gran perjudici de la veritat històrica i amb gran minva o pèrdua total de llur reputació científica. A bon entendre pocs mots hi basten!

Els erudits, com Finke, Delisle, Ehrle, bons coneixedors del nostre Arxiu de Catalunya (*alias* de la Corona d'Aragó) han fet grans lloances tan de la bona organització de la cancelleria dels reis del Casal de Catalunya, millor i tot que la de la Cancelleria Apostòlica a la Cúria Romana, com de la gran importància dels manuscrits i documents del nostre arxiu nacional, després i tot d'haver-hi passat tantes mans ràpides i malvades, i d'altres estralls qu'ha sofert. Res no dic de l'Arxiu de l'Universitat, res de l'arxiu del Palau, aon hi ha l'original de la traducció catalana dels Evangelis, publicada de Mn. J. Gudiol, i les sèries interessantíssimes de lligalls amb la copiosa documentació referent a les famílies Martorell i Requesens.

2. Es per això que considero com una cosa urgent per al bon nom de Catalunya i per a l'historiografia de la Nació Catalana la fundació d'una vera i completa «Escola de Diplomàtica», regida per professors especialistes en cada branca particular, amb l'incumbència de formar els homes tècnics que emprenguin l'organització, la restauració i la catalogació dels còdexs i manuscrits dels arxius públics i privats, per a l'edició de textos i reculls literaris i històrics, per a la composició crítica i tècnica de l'història particular i general de Catalunya.

3. Me sembla que fóra millor destinar a l'Escola

Diplomàtica un edifici propi, per a major comoditat dels alumnes: hom podria també pensar en aules de la Universitat o en sales de la nova Biblioteca de Catalunya, o en alguna dependència de l'Arxiu. Entre l'organització de l'Escola Vaticana, de l'Ecole des Chartes, de l'Universitat de München i de tantes altres, comparant-ne mútuament els mètodes i resultats, podríem sens dubte triar de cada una allò, que fos més adient a l'Escola Catalana de Diplomàtica. Però cal instituir-la decididament i no deixar per a més temps la formació íntegra en la tècnica històrica dels nostres joves erudits, a mercè de l'autodidaxis o a lliçons escaduceres d'algun amic, de bona voluntat, però mancat dels mitjans necessaris per a fer-ho enterament com cal. Es ben clar tot això perquè sigui menester d'insistir-hi.

Crec que les indicacions fetes són ben suficients. Ni tampoc fa pel cas, me penso, de donar explicacions ara sobre cada una de les branques de la Diplomàtica, per ex. de la Cronologia, Numismàtica, Sigilografia, Heràldica, Paleografia, etc.; més aviat fa menester organitzar finalment la dita Escola, i engegar-ne el funcionament regular amb l'activitat de les altres, és a dir, de les classes de totes les ciències auxiliars de la història. Si ho tens present, a *La Veu de Catalunya*, 1933-34, començà d'aparèixer una sèrie d'articles, que duïen l'intent de vulgaritzar els principis i la pràctica de la metodologia històrica i literària.

Que aquest pensament caigui en les mans, en les bones mans des nostres millors erudits, i que amb llur caliu prengui forma definitiva i estable: que ells la plantin, que ells la facin créixer, que ells la faisonin,

per tal que ella esdevingui el planter dels nostres tècnics de l'història, i assoleixi tal vigòria i anomenada que convidi els joves estrangers a venir-hi per a rebre'n les lliçons i els mètodes. Es par suposat que hom lliuraria un diploma o títol que acrediti la competència diplomàtica que la nostra Escola regoneix en els alumnes que han sistemàticament cursat els seus ensenyaments i fet les seves pràctiques.

Aquest títol de Diplomàtica capacitaria per a les funcions d'arxiver, paleògraf, cronista, conservador de museu, numismàtic, heraldica, etc.

L'Escola publicaria les tesis (100 pgs. impreses) que mereixessin la aprovació dels tribunals examinadors dels candidats al títol de Diplomàtica.

Reconeguda la seva excel·lència i necessitat, el Govern de Catalunya li oferirà el seu escalf, i alhora els subsidis necessaris i convenients, per tal que l'Escola de Diplomàtica pugui desplegar amb dignitat el cercle de les seves tasques. Penseu amb tot això.

Us estima cordialment,

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 18 abril 1944.

XIII

L'ESCOLA DE CIENCIES POLITIQUES DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Aquesta Escola a Catalunya.— 2. Com muntar-la.

Volgut Pere,

Tcies Politiques» amb un quadre d'una setantena INC a les mans un projecte d'una «Escola de Ciències de professors, el qual pot revelar l'intensitat i l'amplitud de les matèries que hom hi ensenya. Hi ha professors de molt alta categoria.

1. En havent-lo examinat m'he dit: Doncs, perquè Catalunya no ha de tenir una escola semblant, aon formi els homes que necessita per a regir com cal les seves relacions de política i administració interior i exterior? Em titllaries de pedanteria pueril si jo em posava a planejar-ne l'estructuració. Això a vosaltres us pertoca, els del ram. M'és suficient, per ara, d'indicar-te que faríeu bé, i Catalunya us en sabria grat, de reunir-vos alguns tècnics i de redactar unes bases concretes del projecte, i l'organització administrativa i formal de l'Escola de Ciències Politiques, adient a Catalunya. Es clar que moltes matèries són comunes, en l'objecte, a altres carreres, com d'avocat, procurador, notari, etc., emperò en són particularment propis la metodologia, la finalitat i els aspectes de les aplicacions especials.

2. Amb això crec que he escrit el que em calia, per a fer-me comprendre. Tu i els teus companys aneu aon el «Minerva» us marqui que hi ha Escoles d'estudis polítics, entereu-vos bé de com són muntades, com marxen, com rendeixen en els altres països, i adapteu-ne el bo i el millor a les necessitats o conveniències de Catalunya. D'ella sereu i us mostrareu dignes fills, si l'engrandieu amb un nou instrument de cultura, que serveixi a la millor administració de la cosa pública catalana. M'hi cal afegir una cosa, que sembla unacandladesa: mes cal afegir-hi que l'Escola de Ciències Polítiques faci sentir la seva influència real i efectiva en els mètodes i procediments de les nostres oficines d'administració general i local: car si els seus principis i els seus procediments, qu'ensenya, no són per a tenir una millor aplicació, que els vells, en la practica; no valdria la pena de fundar-la i de despendre-hi diner que no donaria rendiment positiu.

Teu com sempre, i per a bon nom i progrès de la Pàtria.

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 11 febrer 1944.

XIV

LES PROFESSIONS MEDIQUES DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Proemi.—2. Nova organització del cos medical.—3. Cos orgànic medical.—4. Servei clínic.—5. Cos farmacèutic.—6. Aplicacions.

Estimat Damià,

DESPRÉS del pare i de la mare, tres homes hi ha en la societat humana—com parlàvem l'altre dia—que mereixen particular estimació i respecte de tothom, i són el sacerdot, constituït mitger entre Déu i l'home, i guia d'aquest vers la vida del segle venidor; el mestre que faïsona moralment el nen i el jove amb la seva educació científica i professional, i el prepara a ésser útil a ell mateix i a la societat; i per fi el metge, a qui pertany la sol·licitud per la sanitat dels sengles ciutadans i la vigilància per la salut pública. I és per això que l'apòstol Sant Pau recomana d'«honorar el metge».

He dit prou en altres ocasions de la noblesa del ministeri sacerdotal i de l'alta funció de mestre: ara reprenent la conversa tinguda temps ha amb els doctors Playà, Miró i Firmat en resumiré a guisa de conclusions els conceptes principals. Mantes de les idees tocades són prou conegudes perquè no sigui menester de dir-les novament: car per tot arreu i en totes les èpoques hi ha hagut metges i cirurgians qui, o per incompetència mèdica, o per desaprehensió professional, ningú pot dubtar-ne, han estat la causa de la mort de no pocs ciutadans: ho sap prou tothom, i és per

això que tots voldriem que minvessin fins a desaparèixer gairebé del tot, si la deficiència humana podia arribar a respondre'n.

2. A tal objecte hom proposa que cal donar una nova organització a la professió mèdica, costi el que costi, a despit de la tenaç resistència que li facin membres del cos medical.

Primer de tot, no sobraria pas, que com el Dret Canònic ho ha instituit pels nous clergues, l'Estat també establís la llei d'uns exàmens quinquenals de medicina, que haurien de passar els nous metges, amb tal rigor que el mal èxit dels exàmens esmentats importés suspensió de l'exercici de metge durant l'any següent. Un reglament en determinaria les condicions, la matèria i el temps.

Segon, els metges haurien d'estar, no solament col·legiats per districtes universitaris, sino que en cada partit fóra menester designar-hi un degà o inspector mèdic, que vetllés per l'exercici savi i honest de la medicina en tota la seva demarcació. Els degans així mateix regoneixerien la jurisdicció del President de la Junta de Sanitat de cada Vagueria o Província, i aquest estaria sotmès a les ordres del President del Col·legi de Metges. Tan el nomenament del personal com les relacions d'ell amb els col·legues i amb la superioritat jeràrquica fóra regit per un reglament aprovat en sessió plenària del Col·legi de Metges i sancionat pel cos legislatiu, és a dir, pel Parlament de Catalunya. El President del Col·legi de Metges fóra diputat d'ofici al Parlament de Catalunya.

Terç, cada metge hauria de tenir un registre, nume-

rat progressivament i legalitzat, dels malalts visitats de ell, anotant-ne el diagnòstic i el tractament. A l'hora de sobrevénir la defunció, el metge en signar-la presentaria al metge municipal l'extracte del diagnòstic i de la medicació aplicada segons el tractament request per la malaltia. L'acte de defunció i l'extracte mèdic, comprovats exactes amb l'original del registre mèdic i signats del metge municipal, haurien d'ésser tramesos per ell mateix al metge degà del districte, a fi d'ésser conservats a l'arxiu provincial de defuncions.

Quart, si el metge municipal o el degà del districte o tots dos eren de parer que el diagnòstic o la medicació claudicaven de greu defecte tècnic, o bé revelaven negligència greu; el metge seria sotmès a un consell mèdic. La família del difunt gaudirà, dintre el mes de la defunció, del dret de reclamar el consell mèdic. Si aquest desqualificava el diagnòstic, o el tractament, o la medicació, o tot a l'hora, intimarà d'ofici una censura al metge interessat, i si tant greu era el cas, presentarà contra d'ell acusació per delictes d'homicidi davant del fiscal. L'esmentada censura i les seves conseqüències, fins l'acusació criminal i tot, són extensibles al metge municipal i degà de districte, si hom descobria negligència en llur deure, o encobriment culpable.

Quint, en qualsevulla hipòtesis, la censura o nota del consell mèdic importaria automàticament la perpètua i absoluta anul·lació del títol de metge amb la consegüent incapacitat d'exercir la medicina. El metge municipal i el degà de districte, convençuts d'infidelitat o negligència en el càrrec, o perderan l'ofici o el mateix títol

de metge, segons la gravetat del cas i l'extensió de la censura del consell mèdic.

Sisè, el Col·legi de Metges, l'Acadèmia i la Facultat de Medicina cada tres anys en votació secreta hauran d'elegir els membres del consell mèdic per a quan fos necessària la seva actuació. El metge més antic de promoció en fóra president i el metge més jove de promoció secretari.

Setè, quan un metge municipal, un degà de districte, un inspector de sanitat o una altra persona amb dret (autoritat pública, batlle, secretari, conseller, o familiar d'un difunt) reclamés consell mèdic, en farà demanda al president, el qual en presència del metge més antic i més jove de promoció sortejarà cinc metges del consell mèdic que jutjaran i censuraran el cas.

Vuitè, els cinc jutges qualificaran el diagnòstic per punts: si la puntuació total dels cinc jutges era inferior al nombre mínim request pel reglament aprovat, el Consell Mèdic dictarà censura desfavorable, contra el metge jutjat.

Novè, quan arribés el cas d'haver estat dictades tres sentències desfavorables contra un metge, el President del Col·legi de Metges, el Degà de la Facultat de Medicina i el President del Consell Mèdic pronunciaran un decret d'anul·lació del títol mèdic i d'incapacitat professional, sense cap mena d'apel·lació.

Desè, en cada localitat hi haurà el nombre de metges, que demana la convenient assistència dels malalts ordinaris en els dispensaris i a domicili pels malalts que fan llit. La paga del metge (ben honesta, i variant segons la graduació de categoria i escalafó) incumbirà a l'Estat, no pas als clients o malalts, igual com és

l'Estat el qui paga els catedràtics, jutges, militars i altres funcionaris... D'aquesta manera s'evitaran els abusos que moltíssims metges cometien en la taxació dels honoraris.

Onzè, cada degà de districte mensualment celebrarà conferència mèdica dels metges de la seva demarcació. Anualment el Col·legi de Metges proposarà la sèrie de temes a tractar en les dites conferències. Cada metge haurà d'aportar-hi el seu estudi personal: la puntuació, merescuda per les dissertacions, fóra un factor a tenir en compte per a les promocions a destins o càrrecs més distingits, i per tant també més lucratiu, dintre de la jerarquia medical.

3. Jo concebeixo l'exercici de la professió mèdica, com un cos orgànic d'hommes tècnics que serveixen a la conservació i millora de la salut corporal individual i pública. El metge, segons la seva destinació jeràrquica, desplegarà la seva actuació en els dispensaris i hospitals locals, en les clíniques i en els hospitals especials o regionals o generals, en càrrecs de direcció i càtedres d'ensenyament i en ocupacions d'extensió medical. Els malalts, doncs, si fan llit han d'ésser visitats a domicili pel metge del dispensari pertinent del barri o localitat, els que no fan llit aniran a rebre la visita d'exploració al dispensari que'ls corespon, i el metge de torn els farà la cura adient, si la malaltia era senzilla, o bé els remetra al dispensari, a l'hospital o a la clínica especial per a ésser-hi curats o inter-nats, segons el cas, a judici dels facultatius.

Prou me guardaré de vantar-me d'haver encertat en tot allò que he dit: mes, en allò que no he sapigut de

trobar-hi encert, prec-te, lector amable i sol·licit ciutadà, que't plàcia de dir-hi el teu parer, per tal que amb la summa de totes les suggerències, esclarides i llimades les unes amb les altres, la societat arrivi finalment a donar la solució, justa de tots els caps, a un problema dels més vius i trascendents de la vida ciutadana. Cuidem, però, que ni la rutina ni la peresa, menys encara el vil egoïsme diguin el darrer mot en aquesta qüestió gravíssima.

4. Això ens mena naturalment a un altre punt, tant o més greu: parlo del servei clínic. Quina família (llevat de les més riques) no ha passat una o mantes vegades les angúnies d'una intervenció cirúrgica? car molt sovint després de les feixugues despeses d'una llarga malaltia es presenta l'urgència d'una operació que, per afegidura, potser reclamaria l'intervenció d'un especialista de molta anomenada, anomenada feta ben sovint no pels mèrits reals de la ciència segura i alta tècnica, ans bé per la buidor del reclam i per la mateixa follia de les tarifes inicues. I la civilització moderna tolera, honora i tot, una mena de gent tan honesta que, ben espès amb la seva molta ciència i exquisida traça i bons sentiments, no repara d'occir els costos que per sort cauen a les seves mans, i en justa paga de tan digna feina d'una hora, al màxim de dues, exigeix a la bestreta la futesa de 5, 10, 20, 30 i fins més milers de pessetes.

No, mil vegades no: aquesta immoralitat no pot durar, no pot allargar més: a crits reclama una reforma enèrgica i radical. Quina? i com? Diré, si us plau, el que m'acut: i que d'altres, si més hi saben, que ho

millorin. La resolució, però, definitiva i eficaç no pot abandonar-se ni a mercè de la rutina ni a l'arbitri de l'egoïsme cobejós.

Primera resolució, enèrgica i radical, que tots els cirurgians siguin col·legiats amb dependència jeràrquica (graduació de jerarquia representant encara un augment d'una soldada fixa anual, ja bona);

segona resolució, anul·lament absolut de tota clínica particular, amb prohibició rigorosa d'operar en domicilis particulars, tret d'alguns cassos raríssims, en que la mateixa consciència mèdica i l'urgent necessitat del malalt dicta una excepció obligada. Cuidem bé que les objeccions que algú podria fer-hi, no procedeixin de fons utilitari, més bé que d'una justa raó humana i cristiana;

tercera resolució, en cap circumstància els operadors no podran exigir ni del malalt ni dels seus familiars tampoc, cap retribució a títol de paga; caldrà i tot evitar els abusos, que podrien sobrevenir de retribucions voluntàries, a llei de reconeixensa envers la ciència i sol·licitud del personal clínic, operadors, ajudants o infermers. Fa menester, però, de no caure en extrems.

Als defores de les grans ciutats jo faria bastir uns hospitals i unes clíniques, generals i especials, entre les quals les dels oculistes, dentistes, laringeòlegs..., amb tot el refinament de l'art arquitectònica i sanitària i clínica, voltats d'espaiosos jardins i bosquets per a repòs i esbarjo dels malalts i convalescents. A ciutat mateix hauria d'haver-hi els dispensaris en nombre suficient, a mida de la població, higiènics i ben habitatats per a la primera assistència en cassos urgents, per a

cures senzilles i per a les visites mèdiques de reconeixement. No crec que, per ara, m'hi calgui afegir res més.

5. Respecte del Cos de Farmàcia, quelcom n'he de dir per força. Opino qu'és convenient, potser necessari i tot, de reglamentar la producció i explotació dels específics. Els metges i els mateixos farmacèutics estan més convençuts que nosaltres els profans, que molts específics venedors a les Farmàcies, fan més mal que bé, n'hi ha d'altres que res no fan enterament, o més ben dit, fan no més que aprofitar-se de l'estat psicològic dels malalts i de llur ànsia o mania de millora per tal de vendre i despatxar capces i més capces d'una cosa dolenta o inútil, i treure'n diner si més diner. D'on raja, en bona raó, la necessitat d'impedir la fabricació, el reclam i la venda de semblants productes o malfaents o balders.

El doctor que descobreixi un específic veritablement o nou o millor qu'altres per a la cura d'una malaltia o afecció, prou podrà presentar-lo a la Facultat de Farmàcia, al Col·legi de Metges, a l'Acadèmia de Medicina, al Laboratori Català de Farmàcia, a fi que un jurat de cinc doctors en farmàcia l'analitzin i en facin la experiència discrecional per un espai mínim de tres mesos (?). Si veritablement apareixia un específic reeixit, l'inventor podrà reclamar del Director del Laboratori Català de Farmàcia que'n faci la fabricació en gros, i el llicenci a la venda comercial, a nom d'ell, mes com producte del Laboratori Català. L'inventor d'un producte farmacèutic gaudirà del dret a la participació, en

els beneficis nets, del tant per cent que estipula el Reglament del Laboratori Català de Farmàcia.

El Cos d'Apotecaris hauria també de col·legiar-se? No ho sabria dir, puix ni ho veig clar ni necessari. En tot cas fóra menester de limitar el nombre de farmàcies assenyalant la proporció d'habitants als quals podria estendre's el radi de venda de quiscuna: de forma que l'excessiva multiplicació de farmàcies no en faci difícil la vida econòmica. Potser fóra molt millor encara de suprimir-les totes enterament. Les farmàcies fóren part del mateix dispensari municipal de barri amb local i entrada diferents amb el nombre d'apotecaris que el servei regular demanés. També fóra molt necessari no solament de vedar, mes de perseguir i tot amb fortes penes, la venda i circulació d'aquells productes qu'hem dit dolents o al menys inútils. En particular el farmacèutic que fos convençut de venda de productes estupefacients, anticoncepcionistes o d'altres vedats li fóra tret el títol acadèmic amb incapacitat professional perpètua: i això generalment al primer cop ben comprovat.

6. Algunes de les idees tocades tenen aplicació proporcional a les infermeres, llevadores i practicants. Em sembla de poder estar segur que les nou dones de la població aproban sense gota de dificultat les línies generals de les idees solament apuntades, car no és lloc de descapdellar-les ara ací. Amb elles, doncs, per gràcies, estudiem les institucions mèdiques i sanitàries d'altres païssos (mantes vegades i en molts indrets—a París i a Toulouse per exemple—podrem veure-hi i examinar coses qu'ens cal evitar a casa nostra), i amb això tin-

drem de quins edificis hospitalaris o clínics, de quines instal·lacions higièniques, de quins organismes medicas, cirúrgics, i farmacèutics freturem per tal que la nostra assistència de la salut individual i pública esdevingui modèlica i resulti digna de Catalunya.

Vetací, amic caríssim, allò que m'ha rajat de la ploma per a escriure't. Tú, qu'ets de l'ofici, sabràs millor fer-hi les acotacions justes: remembre't, però, que ets home i que vols ésser un bon cristià: si d'altres no ho volen ésser...! Molt segur que'n trobaràs que't diran que entre les coses proposades n'hi ha algunes de regust socialista... Mira, Damià, l'home de raó no ha de fer cabal dels noms, car no són els noms que fan les coses; ans, de les coses neixen els noms. Als qui t'ho diguin, vull pregar-te que els preguntis únicament, si les coses ací proposades són raonables, si són justes, si són cristianes. Si creïen que no, qu'els plàcia de dir-te de quina faisó ells solucionarien els problemes indicats, més raonable, més justa i més cristiana. Entre tots potser hom arribarà a l'encert. Vull creure també que els cossos professionals de les teves relacions amb l'ur humana i sàbia cooperació ajudaran a arribar-hi.

D'una ampla i estreta abraçada sents el cor bategant del teu afectuós amic

JORDI DE MONTSERRAT.

Ecole de Notre Dame de Blancotte (p. de Cazères. H.G.)
Avui diada de St. Lluís de França, 25 agost 1942.

P. S.—En rellegir la carta me n'adono d'haver oblidat una cosa: val a dir que, dada la summa importància de les professions mèdiques, a les assignatures universitàries, pròpies del títol, caldria afegir la de «Deontologia medical», que fes avinents als metges, cirugians, farmacèutics, practicants, infermers, i llevadores els deures tècnics, morals, ciutadans i cristians de llur excellent professió. Hi ha metges que mostren ignorar-los.

J. DE M.

XV.—LES PROFESSIONS DE LLEIS

XV.

LES PROFESSIONS DE LLEIS

SINOPSIS: 1. Un proverbí.— 2. L'abús de justícia.—
3. Les professions de lleis col·legiades?

Excel·lent Daniel,

JA ho saps «advocats», notaris i procuradors (a l'infern de dos en dos). Es forta aquesta dita, mes no te'n sortiràs, perquè és la sabiduria popular qui l'ha dictada, com conseqüència lògica d'una inducció quasi universal i perpètua. La sabidura del poble marcant amb nota tant roent de foc infernal la professió dels homes de lleis; no vol pas dir que llur professió en ella mateixa sia inhonesta: expressa només senzillament que en realitat, els homes que l'exerceixen, el més sovint rellisquen en immoralitat, fan embulls, qu'han inspirat, a força de veure'n actes o d'ésser-ne víctimes, el rigor d'aquella dita proverbial. De fet tothom coneix una pila de succeïts, o perquè n'ha estat part, o perquè hi ha assistit, o perquè en sap el relat.

I què vol significar aquell quadre a l'entrada d'un Palau de Justícia, aon l'acusat i l'acusador surten del davant de la Justícia enterament despullats? Sens dubte deu volguer dir que entre tots es mengen allò mateix, qu'era la causa del plet, i més encara. Una estampa francesa del dissetè representant els estaments socials, diu del capellà: «jo prego per tots»; de l'agricultor: «jo els alimento tots»; del metge: «jo els curo tots»; del

militar: «jo els guardo tots»; i de l'advocat: «jo me'ls menjo tots». I mirant-ho d'aquest costat, el fet de la presència del Crist crucificat en les sales dels tribunals té un deix agre de significació sarcàstica i blasfema, volguent dir: «no t'hi capfiquis, farem amb tu—diuen els jutges a l'acusat—com Pilat va fer amb el de allí dalt».

2. Mes no allarguem aquest concepte, que m'esborrona: era, però, menester d'apuntar-lo, car l'enorme abús de justícia i caritat, que revela, és justament el motiu fonamental de la lletra que t'adreço i de les suggerències que t'hi faig. La societat, si vol ésser humana i justa, no pot tolerar una plaga tan profunda, tan extesa, tan general, i ha de cercar-li forçosament un remei eficaç.

Em faig càrrec qu'una pila de cassos de la ciutat, de col·lisions de drets, demanen un àrbitre, que resolgui els conflictes de la llei, car el dret molt sovint no es fa prou entenedar, ni es presenta ben clar, i en restauri les violacions voluntàries i concients. Vetat el motiu de l'ofici dels homes de lleis, dels advocats, qui davant dels jutges procurin fer ressortir els títols, o naturals o legals, que assisteixen al seu patrocinat, per tal que els homes aplicadors de les lleis, els jutges, es decantin en favor de la justícia, i es passin del costat de la llei. En tot això no hi ha res a dir: és tot absolutament l·legítim i l·licit. El que no és ni l·licit, ni l·legítim, el que no deu ésser honest, és que s'hi facin trafiques, i que l'advocat en defensar la causa, o el procurador en portar l'afer, o el notari qu'atorgà l'escriptura, emprin fórmules o procediments, que

motiven plets, o els allarguen més del necessari, o en desvien la justícia, o reclamen pels serveis unes summes enormement exagerades. Treieu aquestes immoralitats i trobarem molts més homes que llaurin la terra, o treballin en coses més útils a la societat, que no pas en arrocegar-se pels esgraons dels tribunals i en fer perdre i menjar-se—diré millor—els bens dels òrfens i de les vídues.

3. En això tenim indicades les raons que han de moure a col·legiar la professió dels homes de lleis, o a prendre una altra mesura equivalent, ben entès; mesura eficaç que llevi d'ordinari aquelles immoralitats i abusos de tothom coneguts i de bona partida experimentats. Una categoria dels homes de lleis, els jutges, ja estan col·legiats: d'igual forma deurién ésser les altres categories. Cal, doncs, estudiar amb gent de bona voluntat i prudència la manera pràctica d'eliminar els enormes excessos del cos legal. Si hi ha masses advocats, procuradors i notaris que tinguin de menjar i beure: que no n'hi hagi tants, i hi haurà més llauradors, més picapedrers i més pescadors. I cuideu que no parlo dels advocats, procuradors i notaris, qui per a obtenir finalment, i per influències, el pobre paper del títol, han hagut d'ésser estudiants perpetuus.

Ara que ni tot l'estudi ni tota la resolució d'aquest tan inquietant problema— que de tants costats és una profunda plaga social en tots els països—pot deixar-se en les soles mans dels estaments dels homes de lleis. Ells podrién presentar-ne l'esquema, a base de col·legiació, que fóra revisat per una ponència parlamentà-

ria, i sancionat finalment pel nostre Parlament de Catalunya.

En les teves mans ho deixo: ja que sé que no s'hi fondrà ni malmetrà. Mentrestant em plaurà que tu i altres us interessessiu en aquest agut problema, i que hom hi digui amb tota sinceritat, bon desig i vera competència, allò que més condueixi a la bona administració de la justícia, i al llustre i a l'anomenada deï cos de lleis. Déu ho faci!

Per tal d'assolir-ho més fàcilment, a les assignatures de la carrera fora menester afegir-hi la de «Deontologia jurídica».

Et saluda amb una nova i ben estreta apretada de ma, penyora d'estrényer-se un grau més els nostres cors

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 23 Gener 1943
diada de St. Raimond de Penyafort

XVI

L'URBANITZACIO DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Preàmbul.—2. Un exemple.—3. Concurs d'urbanització.—4. Realisació.—5. Comissió d'Obres Públiques.

Ben estimat Domèneç,

PER raó del teu càrrec de regidor et pertoca la present lletra.

Te'n recordes de la conversa que tinguérem un dia sobre l'urbanisació de Manresa? La motivà qu'algú retreia el malparlar i la mofa que sovint entre ells en fan els de la Cova, algun d'ells manresà bord: «Que si és bruta, que si el Salt dels Gossos, que si el Torrent, que si el Cardoner...» Val a dir, per respecte tant a la veritat com a ells, que tenen raó, i els en sobra per a guardar-se-la: només que en lloc de tant de bescamptar els altres, fóra de major glòria de Déu i fóra més adient que hi possessin també una mica el coll, per exemple recuperant i restaurant l'antic Col·legi de sant Ignaci, gloriós per tantes raons. Emperò com qu'ells es governen pel «magnas Ignatius urbes», Ignaci cerca les grans viles, és en va de predicar-los això. Per tal deixem-los i anem al gra.

2. No hi ha dubte que Manresa és bruta, i bon troç massa: mes no hi ha tampoc dubte que la nostra ciutat podria esdevenir una de les més belles de Catalunya,

si la Comissió de Foment del Consistori, si tot l'Ajuntament en pes i amb delit es proposaven un bon pla d'embelliment i d'atracció ben definit i total.

—Còm?—dius.

Jo ho somnio així :

Primer, caldria fixar el mínim d'aigua que, a l'estiu sobre tot, les fàbriques del Cardoner haurien de deixar lliure: car l'higiene pública passa al davant de l'estalvi d'electricitat, la salut pública va molt per damunt del diner dels fabricants. Això sanejaria les aigües brutes afavoriria la pesca (tan aficionat com hi era el teu pare), permetria d'establir de pont a pont concursos de natació, regates de barques i canoes i altres menes de passatemps fluvials...

Segon, a la dreta del Cardoner, des de la Torra de santa Catarina fins Coll Manresa jo hi oviro un graciós esbart de torretes i hotels, de kioscos i cassinos entre jardins i arbres, amb camins i rampes de baix a dalt com una collada gairebé suiça; a l'esquerra, a baix des de les hortes de can Urpina, O. Batlles i Miralles, i a dalt les mirandes o gloriets dels darrers de Sta. Clara Vella (no t'en recordes de la del n.º 12, que hi anàveu a jugar essent nois encara), de santa Clara Nova a tota la balconada de Sant Pau, s'hi podrien bastir cases noves per a famílies benestants, torres, hotels, establiments recreatius i de turisme, jardins, etc., que farien un goig com el fa la balconada esplèndida de Pau (França).

L'Estació amb el seu pont monumental (no el d'ara!) la seva rampa ondulant cap a l'esquerra i retornant vers el carrer de Piques (de forma que els cotxes amb dos minuts foren al cor de la ciutat, a la Plaça de

l'Olm), el carrer dels Clavetaires, i a la banda del Turó de la Seu, el Pas dels Corralis, el Salt dels Gossos, el Camí de la Coveta i sant Marc podrien harmonitzar-se amb una combinació de troços monumentals i altres de fantasia, que farien d'aquesta faixa de Manresa un niu preferit dels turistes. Particularment el mateix Salt dels Gossos es presta a transformar-lo en una graciosa cascada fins a vora el riu, i els Corralis ben arrançats amb arbrissons i plantes i flors d'hivern, amb bancs còmmodes i ben situats per les recolzades i baumes ben endreçades, fóra, sobre tot els dies freds d'hivern, un recer solet per a les persones d'edat o malaltices, alegre, distret i estimat.

Terç, la Pujada Roja, els Turons del Guix i Puigterrà i la plana fins a sortir a dalt a la vista del Cementiri donen lloc a una magnífica expansió de la ciutat nova amb carrers amples i bons edificis privats i públics, jardins, monuments, places, etc. No hem de deixar oblidats ni el Tossal de la Cultra ni el Pla de Cal Grabat, qu'ofereixen una pila de possibilitats urbanes i artístiques.

Manresa, si volien els Manresans, podria esdevenir una ciutat d'una atracció de forasters molt considerable, que evidentment estimularia el comerç i per necessitat empenyeria l'indústria, és a dir la producció industrial més abundosa i variada que no és ara. Manresa, si volien, pot atènyer en 50 anys els 100-200 mil habitants, potser més i tot.

—Fóra molt bonic això! però com?—em tornes a dir.

Et repeteixo que podrieu assolir tan magnífic embe-

liment i progrés de la vostra ciutat, amb l'aument de riquesa i glòria i benestar qu'això representa, si els manresans volien, ho sents?, si volien, i prou.

Insistiràs encara: —i com tot això?—I jo et respondré més categòricament:—Volent posar-hi els mitjans adequats, amb pla, sense presses, però de cor.

3. Les urbanitzacions traçades per parts resulten esquivades i sobre tot esguerrades. Això s'evitaria convocant un *Concurs d'eixamplis, urbanització i embelliments* de la ciutat, obert durant dos anys rodons, a l'Ajuntament.—Premi 20.000 pessetes, accèssit 5.000 pessetes.—El Jurat declararà vacant el concurs, si cap dels projectes concurrents arriba a 5 dels 7 vots. Els originals seran tramesos al Jurat anònims, senyalats només amb un lema, que serà identificat dins d'un envelop tramès tancat al Secretari de l'Ajuntament. El veredict del jurat serà publicat el 31 d'Agost de l'any següent davant del públic manresà que voldrà assistir a la promulgació de la llista dels lemes amb el nombre dels vots de cada concursant, i a l'obertura dels envelops que contenen el nom corresponent a quiscun lema feta pel Secretari de l'Ajuntament. El President de la sessió lliurarà a l'autor, si hi és present, el pergamí certificat-diploma del premi i les 20.000 pessetes. I si l'autor premiat opta pel títol d'arquitecte director de les obres a realitzar d'urbanització, el notari de l'Ajuntament n'alçarà acta signada per les autoritats que li servirà de nomenament oficial. Amb el premi d'accèssit hom farà de manera semblant. Tindrà dret d'ésser nomenat arquitecte adjunt de l'urbanització.

Jurat del Concurs: 1) L'arquitecte de la Generalitat; 2) el President del Col·legi d'Arquitectes; 3) el President de l'Acadèmia d'Arquitectura; 4) l'Arquitecte Municipal; 5) l'Arquitecte Municipal d'algunes viles estrangeres, per ex. de Pau, més dos arquitectes catalans.

Si el concurs quedava desert, fóra convocat novament per segona i última vegada, fallat per un nou Jurat. Si també resultava desert, l'Arquitecte Municipal amb el concurs del de la Vagueria i de la Generalitat, establiria un pla d'urbanització resultant de les seleccions fetes en els diversos projectes presentats; el qual pla aprovat i potser esmenat pel Col·legi d'Arquitectes, per l'Acadèmia d'Arquitectura per la Comissió d'Obres Públiques de la Generalitat; restaria definitiu, i no podria fer-hi retocs visibles i de consideració ni l'Arquitecte Municipal, ni el mateix Ajuntament, sense la vènia de les tres entitats dites.

5 Adoptat el projecte del premi, la seva realització deuria fer-se sense interrupció seguint els sectors determinats, segons l'acord tècnic comú del Consistori de Manresa, a proposta de la seva Comissió de Foment, amb el vot del President de l'Acadèmia d'Arquitectura, del President del Col·legi d'Arquitectes i de la Comissió de la Generalitat.

El ritme d'intensitat respondria al volum econòmic anual que l'Ajuntament podria destinar-hi, resultant:

1) de la quantitat ordinària que el pressupost de la ciutat destina anualment a obres públiques; 2) de la quantitat que la Generalitat podria oferir-li anualment dels fondos d'Obres Públiques, i potser algun donatiu

extraordinari; 3) d'un impost variable de 5 cèntims a 5 pessetes, com recàrrec de la ciutat de Manresa, damunt de les tarifes de correus, segons un barema a establir; 4) de l'efectiu remanent dels festivals organitzats a tal fi pel mateix Ajuntament; i de l'impost sobre els bitllets dels espectacles celebrats a la ciutat; 5) d'un impost sobre les vendes comercials (barema propi per les mercaderies comunes, barema especial per les mercaderies o objectes de luxe); 6) d'un recàrrec extraordinari proporcional al volum econòmic de l'arqueix de les cases fortes, banques, indústries, establiments productius; 7) dels donatius extraordinaris, i d'un 10 % o 5 % sobre els bitllets premiats de la Loteria, sia la Nacional o privada; 8) la ciutat anualment o cada dos anys podria organitzar una Loteria; 9) del capital de la Societat Anònima d'Urbanització de Manresa, instituïda per l'Ajuntament mateix; 10) dels emprèstts que la ciutat de Manresa faria a l'Estat o a les Banques, sia nacionals sia particulars.

Aquest és, si fa o no fa, l'esboç en línies generals amb que—al meu parer—podria realitzar-se, i si ningú en proposava cap altre de millor, deuria acomplir-se l'urbanització de Manresa i acabar, d'una vegada, amb l'incondícia nostra i amb la vergonya de part dels forasters.

El que dic de la ciutat de Manresa, té aplicació proporcional a totes les altres ciutats, viles i pobles de Catalunya, a judici de la Comissió de Foment de cada localitat, o de la Vagueria pròpia, o de la Generalitat. Si dintre de cinc anys cada localitat no havia presentat el seu projecte, la Comissió de la Generalitat se l'imposaria.

5. De la Comissió d'Obres Públiques de la Generalitat no'm cal parlar-ne extensament: car si Catalunya seguia dòcilment les petjades traçades pel benemèrit Enric Prat de la Riba, farà un progrés en Obres Públiques que la nova Catalunya podrà estar-ne ufana. Amb tot això res no priva que la Generalitat mateixa convoqui un concurs de 50.000 pessetes amb dos accèssits de 25.000 pessetes cada u, als que presentin un projecte de millores a poder fer en tot el territori català: el concurs obert per cinc anys.

Si Catalunya tota, després de l'esfondrament, emprenia un pla comú de reformes i millores generals i urbanes, i les localitats emprien cada una el seu, i els realisaven bé, sense presses, metòdicament i amb tenacitat, als deu, posem vint i cinc anys, Catalunya fóra un pomell de flors, la pubilla de la Mediterrània, que tots els turistes d'Europa vindrien a rondar-la i a fer-li l'amor.

Si el que t'escriu et plau, me n'alegraré infinitament, però mans a la feina; si no te'n satisfieia el pes, ho esquinse: ara que, ben entès, cal, de totes passades, no deixar la cosa morta per peresa i rutina; la dignitat nacional i local, el benestar públic i el bon nom davant dels estrangers ens imposa de cercar un pla i uns procediments millors dels que jo he pogut proposar. Ca-

N.-B.: Se m'ha esgarriat un fragment, fort interessant, de Marcel Prévost, en *Annales Philosophiques et Littéraires* (Paris): si em torna a venir a les mans te l'enviaré, per ço que vegis que hi ha estrangers, que han tingut pensades semblants a les indicades.

dascú dóna el que pot: jo no sóc més. Ara us toca a vosaltres, els arquitectes.

Expressions als teus companys de Consistori, i fort coratge! Veieu, si de les vostres mans Manresa podrà sortir com una perla de Catalunya! Que siga!

Tu i els teus rebeu la tendra abraçada, que us pertany i tramet molt efusivament

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 29 Septembre 1943.

XVII

L'ASSOCIACIO DE PROPAGANDA DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Propaganda oficial i particular.—2. L'Associació de Propaganda.—3. Finalitat d'ella.

XVII.—L'ASSOCIACIÓ DE PROPAGANDA

Apreciat Leonci,

Es veritat, com he escrit en altra Lletra, que la Generalitat de Catalunya ha de tenir, tant en el Departament de Cultura com en el d'Emigració, elements de valua, intrèpids i enginyosos, que dirigeixin la propaganda patriòtica a dins i a fora de Catalunya. Però hi ha estrangers que miren de mal ull la propaganda feta per elements oficials del Govern, que pel sol fet reben de bon grat aquella qu'és feta per agrupacions o entitats particulars.

2. Per tal motiu, ultra la «Comissió de Propaganda» instituïda en els Departaments de la Generalitat, cal que els mateixos ciutadans constitueixin i organixin una «Associació de Propaganda Catalana a l'Estranger», que tindria l'aventatge de no desaparèixer tan fàcilment, el dia que vingués una catàstrofe política d'aquelles, que com forta rieraça tot s'ho emporten.

Aquesta entitat viuria de les cotitzacions dels socis individuals i col·lectius; de la subvenció anual de la Comissió de Propaganda de la Generalitat; desplegaria la seva activitat segons les resolucions del seu consell autònom, per bé que d'acord i no en oposició a les sug-

gerències oficiosos i amicals de la Generalitat de Catalunya.

3. L'objecte de la propaganda a dins com a fora de Catalunya, sobre tot a fora de Catalunya, ha d'ésser de extendre la notícia del passat i del present de la Nació Catalana en tots els aspectes. Mitjans, tots els honestos: postals, cartells, fulls, àlbums, articles en els diaris i revistes, cròniques catalanes, quaderns, llibres, pel·lícules, projeccions, cursos, lliçons, conferències, festivals, cants, danses... Quan un diari o revista publica quelcom ofensiu aclarir-ho o refutar-ho ràpidament i enèrgic, cortès.

En les localitats importants, aon hi hagués nuclis catalans, caldria constituir-hi delegacions, que procuressin infiltrar l'idea catalana en els medis principals, que ens poden ajudar o bé podrien noure'ns, inclús dins dels ambients eclesiàstics, sobre tot romans.

Un «Butlletí de l'Associació de Propaganda Catalana a l'Estranger» mensual posaria en coordinació la Junta central amb les delegacions.

Crec que amb l'apuntament fet n'hi ha ben bé prou per a copsar l'abast i les línies generals del pla: ara només cal afegir-hi l'execució.

Molt devotament

JORDI DE MONTSERRAT.

M. 18 maig 1944.

XVIII

L'ESCOLA DE COMERÇ DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Aptitud catalana pels afers.—2. L'Escola de Comerç.—3. Més catalans.—4. Acabament.

Excel·lent Manuel.

UNA conversa, tinguda fa uns quants dies, sobre les escoles superiors de comerç, m'ha suggerit el pensament de conversar amb tu per lletra dels nostres estudis superiors de comerç. La teva caritat i bon seny et farà esmenar allò que potser no'm sorti prou fi. Me'n refio.

1. Es proverbial l'esperit i l'aptitud dels catalans fets per al comerç i per l'indústria. Els estrangers de totes les èpoques ens ho reconeixen. Encara no fa gaires dies que per hasard, vaig ençopegar amb unes línies de Prevost, que feia aquesta lloança dels catalans.

Bé, doncs, en aquest moment trascendental de la nostra vida catalana, que ve després de l'esfondrament de 1939, ens escau de fer un seriós examen de consciència sobre les institucions d'ensenyament elemental i superior, organització i expansió comercials que funcionen a Catalunya tan les privades, com les públiques: car de la bona, de la més excel·lent formació comercial, que donarem al nostre jovent, amb raó podrem esperar-ne que el mateix comerç de Catalunya interior i exterior n'esdevindrà millorat, i assolirà en la tècnica com en la eficàcia el grau màxim de desenvolupament i justesa.

2. Per tal raó l'Escola de Comerç de Catalunya, palestra, on s'han format i especialisat tants insignes pro-

fessors i tants homes habilíssims pels afers, hauria d'ésser objecte d'una sol·licitud especial del Govern de Catalunya, tan en la tria i formació del professors com en la dotació de la biblioteca i dels laboratoris i museus comercials. A tal fi fóra menester (si ja no s'ha fet) que el consell de l'Escola enviés un o dos professors, que visitessin les Escoles d'Estudis Comercials, de certa fama, d'Alemanya, Anglaterra, Bèlgica, Estats Units, França, Holanda, Itàlia i Rússia, amb l'encàrrec de reportar-ne un informe 1) dels mètodes i textos de l'ensenyament, conferències, pràctiques comercials; 2) notes sobre els museus i laboratoris; 3) un exemplar dels llibres de text i altres publicacions comercials seves. Potser anyalment un o dos professors podria visitar més detingudament les escoles de comerç, com els grans establiments de comerç d'un país sol, redactant-ne, de tornada, una memòria per menut i copiosa, 75, 100, 125 pàgines impreses: cada any diferent país.

3. D'aquests viatges és menester que els homes pensionats tornin al seu niu més catalans, com els diu el poeta Mn. M. Costa i Llovera, en *Aguila*. Això vol dir que les coses observades mereixen d'ésser tingudes en consideració i anotades acuradament a títol informatiu, no vol pas dir, que hagin d'ésser aplicades de seguit, car sovint els nostres mètodes tradicionals són verament millors, que els posats en voga a l'estranger, per la mania de molts de creure que lo més nou ha d'ésser necessàriament millor. Lluny d'imitar a cegues tot lo estranger, lluny d'acceptar, com millor, una cosa no més que per venir d'Alemanya o Anglaterra, d'Estats Units

o França, els homes genuïnament catalans més aviat procuraran d'imprimir un encuny típic i característic nostre a les nostres institucions, aspirant a que esdevinguin modèliques en tots els aspectes i caires.

Es tan òbvia l'idea, que podria semblar baldera; la de dir-te que si el museu propi és un complement necessari a tota facultat universitària, ho és particularment parlant de l'«Escola Superior de Comerç». Per la qual raó convé que munten el Museu comercial com requereix el nom de Catalunya i l'anomenada que hau d'assolir els seus estudis comercials qué cal col·leccionar-hi? Ho diré amb un mot: ressegin els museus comercials d'Europa, d'Amèrica i d'Àsia, i porten al nostre museu allò que trobaren encertat en aquells.

4. Vetaci el que lm calia manifestar-te avui sobre l'Escola de Comerç; si un altre dia tenia quelcom d'important que afegir-hi o retocar-hi, no m'estaré de palesar-te francament, amb la mateixa franquesa, allò que m'hagi acudit. Avui a gratient he deixades i omeses qüestions. que sou vosaltres els que les heu de remoure i solucionar.

De la teva banda em plauria que facis igual, o de suggerir-ho a algun amic teu competent que pugui tenir algun punt d'ovir personal. Digues-li que escrivint faria sens dubte un bon servei a Catalunya, i a la seva cultura. Ara a vosaltres, els de l'Escola, uns pertoca de posar fi a l'agulla, i avant.

Saps com aprecia les teves activitats comercials el teu devot amic i admirador

M. 12 maig 1941.

JORDI DE MONTSERRAT,

XIX

L'INSTITUT LLINGÜÍSTIC DE CATALUNYA

SINOPSIS: 1. Proemi.—2. L'Institut de Llengües vives.
—3. Alumnes, professors, estudis, edifici.

Bon amic Carles,

Són ben conegudes les acadèmies i altres institucions per a l'estudi i la pràctica de les llengües vives, establertes en diversos països. Sobre aquesta branca de la cultura humana m'ha acudit d'escriure't alguns mots, car també en això jo voldria que Catalunya fes un pas avant, deixant i tot altres nacions en darrera.

No crec que ningú hagi de menester cap extens comentari, per a fer-li comprendre la transcendència que té l'estudi acurat i la coneixensa perfecta de les llengües vives, tan en ordre al conreu de les lletres i les ciències, com també per a l'execicci de certes professions, o bé per al foment del turisme.

No que jo'm consideri amb prou competència a poder formular un judici absolut, i tenir una opinió fixa personal sobre aquesta branca de la cultura; mes no per això puc deixar de dir o palesar allò que em sembla, esperant també—i si us plau pregant—que més hi digui el que més hi sàpiga. Car la cosa certament s'ho val. Amb raó hom diu que cada llengua és un nou braç de l'home per a la palestra de la vida.

2. Primer, doncs, de tot, a Barcelona o en una altra vila caldria fundar l'*Institut de Llengües Vives*, comprhent l'Escola alemana, l'E. anglesa, l'E. aràbiga, l'E. grega, l'E. italiana, l'E. noruega, l'E. polaca, l'E. por-

tuguesa, l'E. russa, l'E. francesa, l'E. sueca, l'E. xeo-
coeslovaca, l'E. japonesa, l'E. xinesa...

La finalitat d'aquestes escoles fóra múltiple:

Primer, cada Escola donaria ensenyança de les se-
güents matèries: a) llengua; b) literatura; c) història;
d) arts; e) geografia; f) institucions de cada país, en
un període no inferior de dos cursos, i prepararia el di-
ploma respectiu, que acreditaria la capacitat per a pro-
fessar en entitats públiques o privadament la dita llèn-
gua, i per a tenir el títol de traductor o intèrpret oficial.

Segon, cada Escola organitaria cursos o lliçons extra-
ordinàries de perfeccionament per a alumnes de liceus,
instituts, escoles comercials, de l'Universitat i lliures.

Tercer, cada Escola a nom de l'Institut organitaria
de juliol a octubre, cursos d'estiu a Poblet, a Santes
Creus, a Montserrat, a Ripoll, al Montseny, a Sitges, a
Tarragona...

Quart, l'Institut de Llengües Vives establiria una
Escola *Goethe*, a Alemanya, una Escola *Milton*, a Angla-
terra, una Escola *Dante*, a Itàlia, una Escola *Ali-Bey*,
al Marroc... i en altres nacions, aon els nostres estudio-
sos cursessin amb perfecció 1) la llengua, 2) l'història,
3) la geografia, 4) l'art, 5) les institucions, la vida de ca-
da nació respectiva, sota el magisteri de professors del
país, i n'obtinguessin el diploma d'una entitat oficial, si
el volien.

Quint, caldria també establir Escoles Catalanes a l'es-
tranger, per estil de l'Institut Francès, de l'I. Itàlia..
Sovint les escoles d'aquest apartat i del precedent serien
parts d'una mateixa entitat, o si's vol, dues escoles dife-

rents en un mateix local.

Sisè, l'Escola Catalana organitaria cursos estivals per
a catalans a l'estranger i per a estrangers a Catalunya,
combinat amb les escoles de l'Institut (cf. 1).

Setè, l'Institut Llingüístic publicaria una revista tri-
mestral amb estudis pertinents a les diverses llengües,
d'informació històrica, geogràfica, folklòrica, artística...
de cada país, acompanyada de cròniques bibliogràfiques,
literàries, artístiques, teatrals, musicals, deportives,
personals, acadèmiques...

Octau, l'Institut es proposaria l'edició de gramàtiques,
diccionaris, textos i altres llibres útils per a l'estudi de
les llengües vives... amb la cooperació de les Escoles
Catalanes de l'estranger.

Novè, l'Institut formaria una biblioteca copiosa de gra-
màtica, lexicografia tan general com especial amb com-
plement d'història, geografia, etnografia, folklore, i el
museu d'institucions, paisatges, monuments de cada país.

Desè, l'Institut o cada Escola donaria de temps
en temps professors o crítics, o literats, o artistes insignes
de l'estranger per a donar conferències o cursos monogrà-
fics de llur especialitat.

Ara cal afegir alguns mots de metodologia escolar.
El cercle d'estudis de cada Escola preparatoris al diplo-
ma durarà tres cursos, o anys escolars, de nou mesos.

I any: a) Gramàtica I,—preceptiva i estilística—versió
—traducció i conversació; b) Geografia del país; c) His-
tòria del país; d) Introducció a les fonts literàries.

II any: a) Gramàtica II,—preceptiva i estilística—ver-
sion—traducció i conversació; b) Institucions; c) Geo-
grafia històrica i turística; d) Introducció a les arts, mo-

numents i folklore; e) Història de la Literatura general; f) exercicis de Seminari.

III any: a) Gramàtica III,—preceptiva i estilística— versió — traducció i conversació; b) introducció a l'estudi històric i a la filologia comparada de la llengua; c) Qüestions especials d'història i crítica literària; d) Estudis particulars d'un autor o d'una obra seva; e) Dissertació; f) Seminari crític; g) Laboratori fonètic.

3. L'admissió a aquests cursos ha de pressuposar el títol de batxiller, o ha de seguir després d'una prova semblant a l'examen de batxillerat. L'explicació i exercicis escolars cal que s'acostin a la manera de les Escoles Superiors i Universitats, de forma que l'alumne que obtingui el títol de l'Institut, sigui verament apte a ensenyar amb competència i metodologia científica la llengua de la qual té el diploma.

Caldría procurar que els professors de gramàtica i literatura fossin nacionals del país que n'expliquen la llengua: per tal que els alumnes prenguin bé el to i l'aire propi de la pronunciació autèntica. Passat Nadal del I any, totes les classes es farien amb la llengua respectiva: professors i alumnes.

Es convenient d'estudiar els plans d'estudi i els principis pedagògics de les Escoles llingüístiques d'altres nacions, no per a adoptar-les cegament, sino per a adaptar-les discretament a les nostres.

No cal dir que les condicions materials tan de l'edifici destinat a estatge de l'Institut, com del material escolar, han de correspondre a la sobirania de l'ideat que Catalunya es proposa.

L'Institut Llingüístic prestaria les seves aules a quat-

sevol professor de llengües, tan antigues o mortes com vives, les que siguin, que n'acrediti la suficient competència.

Hom comprèn fàcilment que això no són més que unes notes generals, a concretar millor després i a definir més puntualment per les persones tècniques que s'encarreguin de la fundació i organització immediata de l'Institut Llingüístic de Catalunya.

Estudieu-ho amb persones de tota competència catalanes i estrangeres: i amb el consell de totes feu i establiu i doteu una Escola de Llengües digna de la nostra Pàtria. En aquest cas, com acostumes en els altres, mostra't parió del nostre ideal, és a dir que Catalunya no desdigni dels països del més alt nivell cultural.

Amb l'expressió del meu afecte reb una nova abraçada del teu company i amic

L'Institut Llingüístic procurarà de formar col·leccions i museus:

- 1) de cartes geogràfiques, llingüístiques, històriques, etnogràfiques, arqueològiques, econòmiques, numismàtiques, gràfiques;
  - 2) de quadres, imatges, reproduccions, facsímils de viles, monuments, homes il·lustres, d'objectes folklòrics;
  - 3) de produccions naturals, industrials, artístiques;
  - 4) de discos amb textos clàssics llingüístics, amb cants nacionals i folklòrics, i de publicacions o còpies musicals;
  - 5) de projeccions fixes o de pel·lícules;
  - 6) de la bibliografia essencial,
- de cada nació, de les seves contrades i zones d'influència o colònies.

M. 6 gener 1944.

JORDI DE MONTSERRAT.

BIBLIOTECA DE MONTSERRAT

13020100091083

Imp. du Sud-Ouest, 6, rue Sainte-Ursule — Toulouse.

BIBLIOTECA
DE
MONTSERRAT

Secció **VI-a** ^D

Format **12º**

Número **850/2**